

ETTERRETNINGSTJENESTEN

FOKUS 2021

*Etterretningstjenestens vurdering av
aktuelle sikkerhetsutfordringer*

VITEN OM VERDEN
FOR VERN AV NORGE

Etterretningstjenestens rapport «Fokus» er én av tre offentlige trussel- og risikovurderinger som utgis i første kvartal hvert år. De øvrige gis ut av Politiets sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

■ **ETTERRETNINGSTJENESTEN** (E-tjenesten) er Norges utenlandsetterretnings-tjeneste. Tjenesten er underlagt forsvarssjefen, men arbeidet omfatter både sivile og militære problemstillinger. E-tjenestens hovedoppgaver er å varsle om ytre trusler mot Norge og prioriterte norske interesser, støtte Forsvaret og forsvars-allianser Norge deltar i, og understøtte politiske beslutningsprosesser med informasjon av spesiell interesse for norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. I den årlige trusselvurderingen «FOKUS» gir E-tjenesten sin analyse av status og forventet utvikling innenfor tematiske og geografiske områder som tjenesten vurderer som særlig relevant for norsk sikkerhet og nasjonale interesser.

■ **POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE** (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste, underlagt justis- og beredskapsministeren. PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet. Som ledd i dette skal tjenesten identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødelegglesesvåpen, terror og ekstremisme. Vurderingene skal bidra i utformingen av politikk og støtte politiske beslutningsprosesser. PSTs årlige trusselvurdering er en del av tjenestens åpne samfunnskommunikasjon der det redegjøres for forventet utvikling i trusselbildet.

■ **NASJONAL SIKKERHETSMYNDIGHET** (NSM) er Norges fagmyndighet for forebyggende nasjonal sikkerhet. Direktoratet gir råd om og gjennomfører tilsyn og andre kontrollaktiviteter knyttet til sikring av informasjon, systemer, objekter og infrastruktur av nasjonal betydning. NSM har også et nasjonalt ansvar for å avdekke, varsle og koordinere håndtering av alvorlige IKT-angrep. «Risiko»-rapporten er NSMs årlige vurdering av risikobildet for nasjonal sikkerhet. I rapporten vurderer NSM hvordan sårbarheter i norske virksomheter og samfunnsfunksjoner påvirker risikobildet, i lys av trusselbildet slik det vurderes av Etterretningstjenesten og PST. Rapporten anbefaler også tiltak for å redusere risiko forbundet med sikkerhets-truende virksomhet.

Design: Etterretningstjenesten
Foto: Scanpix, Google, Forsvaret, Stortinget

DIGITAL VERSJON:
FORSVARET.NO/FOKUS

INNHold

80

Regionale konflikter,
globale konsekvenser

Rivaliseringen i Midtøsten vil fortsette i 2021, og særlig rivaliseringen mellom Tyrkia og arabiske stater tiltar.

16

Etterretning, påvirkning og
trusler i det digitale rom

Utenlandsk etterretnings- og påvirkningsaktivitet rettet mot både offentlig og privat sektor forblir en betydelig trussel mot Norge og norske interesser.

46

Russland

Covid-19-pandemien og oljeprisfall har sendt russisk økonomi ut i den dypeste resesjonen siden finanskrisen.

28

Internasjonal
terrorisme

ISIL og al-Qaida bygger seg opp i nye deler av verden, og terrortrusselen fra høyreekstreme er økende.

68

Kina

Kina forbereder seg på en mer konfliktfylt sameksistens med omverdenen.

36

Stormaktsrivalisering
og opprustning

Stormaktene utvikler en rekke nye våpenkategorier. Flere av disse omfattes ikke av gjeldende avtaleverk.

Fokus 2021
Innhold

Innledning	07
Sammendrag	08
Etterretning, påvirkning og trusler i det digitale rom	16
Internasjonal terrorisme	28
Stormaktsrivalisering og opprustning	36
Russland	46
Kina	68
Regionale konflikter, globale konsekvenser	80

INNLEDNING

Det mest slående ved trusselbildet Norge står overfor ved inngangen til 2021 er det store spennet. De tradisjonelle sikkerhetsutfordringene er endret, samtidig som nye kommer til. Kombinasjonen av ulike virkemidler, sivile og militære, åpne og fordekte, i det fysiske så vel som i det digitale rom, gjør trusselbildet utfordrende og sammensatt.

Som du vil se når du leser Fokus, fører stormaktenes bruk av ulike virkemidler til at skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet blir mindre tydelig. Sikkerhetsutfordringene er sektorovergripende. Spesielt i det digitale rom brukes virkemidlene kontinuerlig, tilpasset situasjon og spenningsnivå. Det understreker behovet for tett og godt samarbeid mellom Norges hemmelige tjenester, politi, forsvar og øvrige myndigheter.

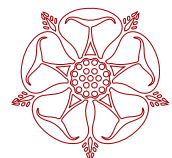
Til høsten er det stortings- og sametingsvalg. De senere årene har vi sett hvordan fremmede stater har forsøkt å påvirke demokratiske prosesser i flere land. Det er avgjørende at vi evner å oppdage eventuelle forsøk på innblanding.

I 2020 så vi for første gang siden 2017 en økning i antall islamistiske terrorangrep mot mål i Vesten. Det er urovekkende. I tillegg øker spenningen mellom øst og vest, mens internasjonalt samarbeid er svekket. Det er situasjonen Norge nå står overfor som medlem av FNs sikkerhetsråd.

Fokus 2021 er det ellefte i rekken. Etterretningstjenestens oppdrag er å varsle om eksterne trusler. Det er altså ikke Etterretningstjenestens mandat å vurdere alle de positive sidene og mulighetene som ligger i samarbeid med andre land. Som i tidligere år er denne rapporten først og fremst en beskrivelse av truslene mot Norge og norske interesser. I det ligger det også at Etterretningstjenesten belyser sider ved utviklingen i land og regioner som er opphav til eller påvirker disse truslene.

Viseadmiral Nils Andreas Stensønes
Sjef Etterretningstjenesten

Redaksjonen ble avsluttet 26. januar 2021

SAMMENDRAG

Utenlandsk etterretnings- og påvirkningsaktivitet forblir en betydelig trussel mot Norge og norske interesser. Stortings- og sametingsvalget høsten 2021 er et nærliggende tilfelle der Norge kan bli utsatt for forsøk på påvirkning.

Russland har gjennomført påvirkningsoperasjoner under både europeiske og amerikanske valg, blant annet gjennom nettverksoperasjoner, provokasjoner og koordinert spredning av desinformasjon. Atferden har ikke blitt endret av avsløringer. Også Kina gjør framstøt for å påvirke politiske prosesser i vestlige land. Bruk av økonomiske maktmidler, som insentiver, press og straffereaksjoner, er utstrakt, og bruken av desinformasjon er trappet opp under covid-19-pandemien.

// FOKUS _ 2021
Etterretningstjenesten
SAMMENDRAG
07012116092020

STORMAKTSRIVALISERING

Internasjonal rustningskontroll er svekket, og militær aktivitet i Norges nærområder øker.

DIGITALE TRUSLER

Etterretningsoperasjoner og påvirkning er noen av de største truslene Norge står overfor i 2021.

TERRORISME

ISIL og al-Qaida bygger seg opp utenfor sine tradisjonelle kjerneområder. Terrortrusselen fra høyreekstreme øker.

Sentrale rustningsavtaler er i ferd med å løpe ut, og et våpenkappløp er under oppseiling

Både Russland og Kina har interesser og øker sitt nærvær i nordområdene

Flere regionale konflikter med internasjonale konsekvenser vil vedvare i 2021

I 2020 økte antall islamistiske terrorangrep i Vesten for første gang siden 2017. Karikaturstriden som blusset opp igjen i september i fjor, var en viktig årsak. Stormaktsrivalisering har ført til en nedtrapping av den koordinerte innsatsen mot internasjonal terrorisme. Samtidig bygger både ISIL og al-Qaida seg opp utenfor sine tradisjonelle kjerneområder. På kort sikt kommer terrortrusselen i Europa hovedsakelig fra individer og løst sammensatte nettverk med varierende grad av tilknytning til ISIL. I økende grad vil trusselen utgjøres av personer som er løslatt etter å ha sonet terrordommer eller som har blitt radikalisert i fengsel.

Terrortrusselen fra høyreekstremister er økende. Dagens voldelige høyreekstremisme er i økende grad transnasjonal. Der høyreekstremister tidligere har blitt mobilisert av nasjonalisme, er det nå en større andel som ønsker å forene høyreekstremister på tvers av landegrenser for å forsvare «den hvite rase». Samlet kan disse utviklingstrekkene skape et mer sammensatt trusselbilde av internasjonal terrorisme de nærmeste årene.

Stormaktsrivaliseringen har ført til at rustningskontroll, i likhet med internasjonalt samarbeid generelt, er svekket. Den teknologiske utviklingen har

gjort det mulig å utvikle våpen som ikke omfattes av gjeldende avtaleverk. Et nytt, effektivt rustningskontrollregime er avhengig av at stormaktene blir enige om avtaler som speiler den nye sikkerhetspolitiske, militære og teknologiske virkeligheten. For Norge og allierte har det også blitt mer krevende å beskytte kunnskap som kan brukes til å produsere masseødeleggesvåpen og regulere eksport av teknologi til militær bruk.

Utviklingen fører til økt militær aktivitet i Norges nærområder. Russland betrakter vestlig aktivitet i Nordområdene som en trussel mot de militære base-ene på Kolahalvøya og russisk sikkerhet. Det er ingen tegn til bedring i Russlands forhold til Vesten. Russisk kritikk har blitt skarpere det siste året. Kritikken retter seg spesielt mot USA og NATO, og Norge blir i større grad oppfattet som et NATO-land enn som en nabo.

Russland forserer utbyggingen av militærbaser rundt Barentshavet, på de arktiske øyer og ved kystlinjen langs Nordøstpassasjen. Den omfattende russiske våpentestingen i Nordområdene vil fortsette, og risikoen for alvorlige ulykker vedvarer.

Utviklingen russisk militærmakt har gjennomgått siden 2000, er markant. De russiske militære styrkene →

FSBs hovedkvarter ved Lubjankaplassen, Moskva.

ISIL har ikke lenger samme territoriell kontroll og tilgang til vestlige fremmedkrigere. Bildet viser al-Hol-leiren nordøst i Syria, som huser familier til ISIL-tilknyttede fremmedkrigere.

Russlands president Vladimir Putin deltar via videokonferanse under åpningen av Det russiske forsvarsministeriets covid-19-klinikker, 15. september 2020.

Kina styrker evnen til å operere i Arktis. "Xuelong 2", eller Snødragen 2, er landets første egenproduserte isbryter.

er betydelig modernisert og utgjør nå et fleksibelt og effektivt verktøy for Moskva. De væpnede styrkene vil forbli høyt prioritert. Til tross for en pres-set russisk økonomi brukes det store ressurser på å utvikle nye, avanserte våpensystemer for neste generasjons forsvar. Den russiske militærmakten videreutvikles også i verdensrommet, på havbunnen og i det digitale rom. Målene de sikter seg inn på er ikke bare militære, men omfatter også sivile funksjoner og strukturer.

Ved inngangen til 2021 står Russland overfor store utfordringer også innenriks. Både befolkningen og eliten merker de økonomiske konsekvensene av covid-19-pandemien og fallet i oljeinntekter, men det er liten vilje til å gjennomføre strukturelle endringer. Myndighetene vil søke å hindre tap av innflytelse i det de definerer som det nære utland. Den politiske utviklingen i Hviterussland, Sør-Kaukasus og Ukraina vil fortsette å oppta Moskva i 2021. Russiske myndigheter vil dessuten bruke betydelige ressurser på å opprettholde sin etablerte posisjon i Midtøsten. Russland har opparbeidet en avgjørende posisjon i både Syria og Libya og viser at de klarer å balansere forholdet til Midtøstens rivaliserende stormakter.

Kina forbereder seg på en mer konfliktfylt sam-eksistens med omverdenen. Myndighetene i Beijing poengterer at det skjer store endringer i verdens maktbalanse, og at det byr på muligheter så vel som utfordringer. Det innebærer særlig å styrke Kinas posisjon i den økonomiske, politiske og militære rivaliseringen med USA. Kina ønsker å redusere egen sårbarhet ved å gjøre seg mindre avhengig av globale markeder.

Kina er i ferd med å bli en global stormakt innen høyteknologi. Kinesiske selskap er allerede verdensledende innen overvåkingsteknologi og er store eksportører av smartby- og smartpolitisystemer tuftet

på kunstig intelligens. I kappløpet om å kontrollere og påvirke den globale digitale infrastrukturen spiller Kina en stadig viktigere rolle i utvikling av teknologiske standarder.

Kinesiske direkteinvesteringer i utlandet har blitt færre, men mer målrettede, de siste årene. Investeringene følger i større grad Kinas strategiske prioriteringer, framfor alt ambisjonen om teknologisk selvforsyning. Mange vestlige selskap er i en vanskelig økonomisk situasjon på grunn av covid-19-pandemien, og Kinas handlingsrom for oppkjøp av aksjer og gjeld er fremdeles betydelig.

« Myndighetene i Beijing poengterer at det skjer store endringer i verdens maktbalanse, og at det byr på muligheter så vel som utfordringer. »

Xi Jinping har inntatt en ubestridt maktposisjon i Kommunistpartiet. Den autoritære utviklingen fortsetter, og den militære moderniseringen trappes opp. Omfattende oppbygging setter militærmakten i stand til å understøtte Kinas globale interesser og evne til å projisere makt.

I Midtøsten vil rivaliseringen fortsette. Utviklingen i regionen illustrerer tydelig konsekvensene av stormaktsrivalisering for internasjonal stabilitet. Det har dannet seg tre samarbeidsblokker i regionen: Tyrkia utgjør den ene, De forente arabiske emirater, Egypt og Saudi-Arabia en annen, og Iran med sine allierte en tredje. Særlig rivaliseringen mellom Tyrkia og arabiske stater tiltar.

Iran har gradvis trappet opp atomprogrammet. For Teheran er forhandlinger med den nye ➤

Nord-koreanske myndigheter paraderte et nytt interkontinentalt ballistisk missil under feiring av regjeringspartiets 75-årsdag, 10. oktober 2020.

Afghanistans president Ashraf Ghani, tidligere president Hamid Karzai og landets øverste utøvende minister Abdullah Abdullah følger med på direktesending av signeringen av den intra-afghanske fredsavtalen, 29. september 2020.

amerikanske administrasjonen den eneste realistiske løsningen på landets økonomiske krise. Uten et diplomatisk gjennombrudd vil konflikten mellom de to kunne få enda større konsekvenser for regional stabilitet i 2021 enn i foregående år.

Konfliktene i Syria, Libya, Jemen og Mali blir ikke løst i 2021. I Sahel og Vest-Afrika svekkes statene ytterligere, og militant islamisme sprer seg, med økende destabilisering av regionen som resultat. Covid-19-pandemien bidrar sterkt til de økonomiske utfordringene.

USA trapper ned sitt engasjement i Midtøsten og Afrika, noe som gir større handlingsrom for Russland og Kina. Russland framstår som en pålitelig partner for autoritære stater i regionen. Kinas engasjement er primært drevet av behovet for energi og nye markeder, men rivaliseringen med Washington kan bevege Beijing mot en tydeligere posisjonering i regionen.

Nord-Korea forblir en kjernevåpenmakt og opprettholder kompetanse, forskning og produksjon både innen missilprogrammet og de kjernefysiske programmene. Pyongyang ser ingen grunn til å redusere tempoet i utviklingsprogrammene. Regimet kan ha et titalls enklere kjernevåpen.

Avtalen mellom Taliban og USA stipulerer at internasjonale styrker skal trekkes ut av Afghanistan innen mai 2021. Parallelt foregår det afghanske fredsforhandlinger, men partene står langt fra hverandre. Dersom de internasjonale styrkene trekkes ut før det foreligger en politisk avtale, er det fare for at fredsprosessen kollapser – og kort vei til borgerkrig.

Utviklingstrekkene over illustrerer hvor sammensatt det internasjonale trusselbildet er. Militær-makt som virkemiddel er ikke utdatert, men i endring. Våre nærområder benyttes til testing av nye våpensystemer, men er også en region hvor NATO-styrker og russisk militær-makt møtes. Betydningen

av det digitale rom fortsetter å øke. Mer anvendelig militær-makt og sammensatt bruk av virkemidler gjør skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet mindre tydelig. Når samtidig internasjonalt samarbeid ser ut til å svekkes videre, blir trusselbildet Norge står overfor enda mer komplekst. □

« Mer anvendelig militær-makt og sammensatt bruk av virkemidler gjør skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet mindre tydelig. »

ETTERRETNING, PÅVIRKNING OG TRUSLER I DET DIGITALE ROM

Digitale løsninger har endret hverdagen vår, og gjennomsyrrer i dag store deler av våre liv. Denne formidable utviklingen har også gjort oss mer sårbare.

Utenlandsk etterretnings- og påvirkningsaktivitet rettet mot både offentlig og privat sektor forblir en betydelig trussel mot Norge og norske interesser. Trusselen er størst fra Russland og Kina. Begge land har politiske systemer med tett kobling mellom politikk og økonomi, mellom statlig og privat sektor, og mellom sivile og militære sfærer. Etterretnings- og sikkerhetstjenestenes inngripen i alle sektorer er omfattende. De siste årene har etterretnings- og sikkerhetstjenestenes ekspertise og teknologiske handlingsrom vokst, og statsmaktene evner i større grad å bruke flere virkemidler koordinert. Under covid-19-pandemien har nettverksoperasjoner blitt en viktigere metode for innhenting av informasjon.

« Valg i andre land har vært utsatt for påvirkning gjennom blant annet nettverksoperasjoner, provokasjoner og koordinert spredning av desinformasjon. »

Etterretningstrusselen griper inn i stadig flere sektorer. Informasjon om norsk politikkutforming, særlig innen forsvars-, utenriks- og sikkerhetspolitikk, er av vedvarende interesse for andre stater. Det samme gjelder Nordområdene, Svalbard, helsesektoren, energisektoren og kunnskap som kan understøtte sivil og militær teknologiutvikling. Informasjon om kontaktnettverk og intern uenighet i norsk politikk og norske virksomheter har etterretningsverdi fordi det kan utnyttes i framtidige operasjoner.

I tillegg til åpne forsøk på å påvirke andre staters politiske beslutningsprosesser gjennom diplomati og forhandlinger, søker enkelte stater å gripe inn i

beslutningsprosesser gjennom fordekte påvirkningsoperasjoner. Russland har gjennomført påvirkningsoperasjoner under både europeiske og amerikanske valg. Å spre desinformasjon er en etablert operasjonsmåte for russiske påvirkningsaktører. Også Kina gjør framstøt for å påvirke politiske utfall og beslutninger i vestlige land.

Fokus 2021 kommer ut i et valgår. Stortings- og sametingsvalget til høsten er et nærliggende tilfelle der Norge kan bli utsatt for forsøk på påvirkning. Valg i andre land har vært utsatt for påvirkning gjennom blant annet nettverksoperasjoner, provokasjoner og koordinert spredning av desinformasjon. Mer begrensede initiativ kan inkludere skjevt vinkelede nyhetssaker og spredning av desinformasjon i sosiale medier.

Land som er midlertidige medlemmer av FNs sikkerhetsråd er av spesiell interesse for stormaktene. Norges medlemskap i 2021–2022 vil sannsynligvis føre til økt etterretningsaktivitet for å skaffe innsyn i ulike norske politiske posisjoner.

Betydningen av det digitale rom

Russiske og kinesiske etterretnings- og sikkerhetstjenester er særlig aktive mot Norge og Norges allierte i det digitale rom. Aktørene disponerer avanserte verktøy og metoder, og måten de opererer på tyder på en økonomisk satsing på domenet. Begge land utfører nettverksoperasjoner med etterretningsformål, og de har sannsynligvis også evne til å gjennomføre destruktive operasjoner for sabotasje og avskrekking.

Nettverksoperasjonen mot Stortinget høsten 2020 viste tydelig at etterretningstrusselen mot demokratiske institusjoner er høyst reell. En trusselaktør ➔

■ Etterretning og påvirkning

I Etterretningstjenestens trusselvurderinger forstås «etterretning» som resultatet av statlig sanksjonert innhenting, analyse og vurdering av data og informasjon, som er generert åpent eller fordekt og utarbeidet for å gi fortrinn i beslutningsprosesser.

«Påvirkning» forstås som åpne og fordekte kampanjer, operasjoner og aktiviteter, ofte uten bruk av militær makt, for å endre holdninger, beslutninger eller utfall i en annen stat. Stater gjennomfører også etterretningsoperasjoner for å legge til rette for påvirkning senere.

« Bruken av desinformasjon er trappet opp under covid-19-pandemien. »

Bilde: Anti-lockdown-demonstrasjonen i London 5. november 2020 ble arrangert samtidig med den årlige «Million Mask March».

Faktaboks #02
Begrepsforklaring

■ Spearphishing

Spearphishing er målrettede e-post med vedlegg eller lenke som planter skadevare via kompromitterende nettsteder eller ved å utnytte teknisk sårbarhet. Slike e-poster tilpasses med relevant tematikk, slik at den framstår troverdig for mottakeren.

Etterretningstrusselen
griper inn i stadig flere
sektorer

Sosiale medier og
nyhetsoverskrifter er ofte
hovedfokus for påvirkning

Spredning av desinformasjon
og konspirasjonsteorier er en
etablert operasjonsmåte

skaffet seg tilgang til flere av de ansattes e-poster, men det er vanskelig å fastslå hva aktøren har vært ute etter. Slike operasjoner får ikke nødvendigvis umiddelbare konsekvenser, men informasjonen kan utnyttes i senere framstøt. De kan også svekke befolkningens tillit til sentrale institusjoners forvaltning og beskyttelse av informasjon.

Operasjonen viser at demokratiske institusjoner er utsatte etterretningsmål. I etterkant utpekte norske myndigheter Russland som ansvarlig. Dette er første gang norske myndigheter har foretatt en politisk attribusjon.

« Nettverksoperasjonen mot Stortinget høsten 2020 viste tydelig at etterretnings-trusselen mot demokratiske institusjoner er høyst reell. »

I det digitale rom er spionasje primærtrusselen mot Norge og norske interesser fra statlige aktører. Statlige aktører forsøker kontinuerlig å skaffe seg tilgang til systemer hos norske myndigheter og virksomheter for å innhente informasjon. Noen ganger

leter de etter spesifikk informasjon, men i mange tilfeller tester de hvilke systemer og hvilken informasjon de kan få tilgang til. Det kan være informasjon og tilgang som ikke er nyttig i dag, men som kan bli det i fremtiden.

En nettverksoperasjon består av flere trinn. Rekognosering innebærer at aktøren kartlegger systemer den ønsker tilgang til. Tilgang kan etableres ved å utnytte sårbarhet, blant annet ved *spearphishing* med e-post som inneholder skadevare eller ved å gjette passord. Når tilgangen er etablert, vil aktøren sikre den ved å plante en bakkdør i systemet. Deretter søker aktøren bredere tilganger, som administratorrettigheter, slik at den kan operere fritt i systemet. Skadevaren som legges inn oppretter kontakt med en ekstern kommando- og kontrollserver. Denne gir aktøren mulighet til å kommunisere med skadevaren og motta informasjon fra det kompromitterte systemet. Statlige aktører forsøker kontinuerlig å kompromittere norske servere for å innlemme dem i sin digitale infrastruktur.

Det er utfordrende å avdekke og følge aktiviteten til statlige aktører i det digitale domenet. Aktørene har opparbeidet seg erfaring og ekspertise gjennom operasjoner og blitt svært avanserte. I tillegg benytter både statlige aktører, kompetente amatører og ➤

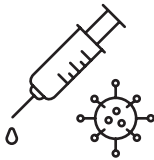
Stortings- og sametingsvalget høsten 2021 kan bli utsatt for forsøk på påvirkning. Bildet er fra Stortingets rekonstruksjon av det gamle riksvåpenet.

I det digitale rom er spionasje primærtrusselen mot Norge og norske interesser

Både statlige aktører, amatører og kriminelle benytter åpent tilgjengelige verktøy og skadevare

Covid-19-pandemien har gjort nettverksoperasjoner viktigere for innhenting av informasjon

kriminelle i stor grad åpent tilgjengelige verktøy og skadevare. Dette gjør det utfordrende å skille statlige og ikke-statlige aktører fra hverandre. Videre har bruken av kryptering, særlig ende-til-ende-kryptering, ført til at kommunikasjon kan foregå med langt høyere grad av anonymitet.

Russiske og kinesiske aktører leter etter informasjon for å understøtte myndighetenes behov. Russiske aktører er kontinuerlig på utkikk etter mål som forvalter informasjon relevant for norsk politikkutforming, særlig innen forsvars-, utenriks- og sikkerhetspolitikk, Nordområdene, Svalbard og energi-, olje- og gasssektorene. Kinesiske aktører er blant annet ute etter informasjon som kan understøtte egen teknologiutvikling, både for militær og industriell bruk, helse- og personinformasjon og informasjon om norsk politikkutforming relevant for kinesiske interesser. Informasjon om kontaktnettverk og intern uenighet i norsk politikk eller norske virksomheter har etterretningsverdi fordi den kan utgjøre sårbarhet en etterretningstjeneste kan utnytte.

Under covid-19-pandemien har nettverksoperasjoner blitt en viktigere metode for innhenting av informasjon. Myndigheter i flere land har meldt om forsøk på å stjele informasjon om vaksinearbeid. Helseinformasjon har fra før høy etterretningsverdi. Krisen har påvirket hvordan arbeidslivet organiseres, hvordan

mennesker omgås og hvilke muligheter de har til å forflytte seg. En større del av aktiviteten i samfunnet skjer på digitale plattformer, og muligheten for å hente ut store mengder informasjon har økt. Aktørene utnytter dagsaktuell tematikk for å forsøke å lure sine mål, for eksempel ved å benytte covid-19 som tema i spearphishing-e-poster.

Betydningen av det digitale rom har økt også i Beijings innsats for å redde Kinas omdømme i møte med covid-krisen. Beijing søker å høste anerkjennelse for covid-håndteringen og sitt internasjonale engasjement og å så tvil om virusets opprinnelse. Sosiale medier benyttes mer systematisk av kinesiske aktører, både til påvirkning og desinformasjon. Gjennom påvirkningsorganet Enhetsfronten søker dessuten Kommunistpartiet å etablere tettere kontakt med sosiale nettverk utenfor Kina. [↗](#)

Temaside #xx
Innblanding i politiske prosesser
Kilder: _____

Innblanding i politiske prosesser

Å sikre at demokratiske prosesser går riktig for seg har blitt en mer kompleks oppgave. Både Russland og Kina søker å påvirke valgprosesser. Sosiale medieplattformer brukes til å spre desinformasjon og øke konfliktnivået i samfunnet.

Sosiale medier @JustSOME2021

Facebook har attribuert flere innlegg, profiler og sider til den russiske militære etterretningstjenesten GRU. De falske profilene ble både brukt til å produsere innhold til nettsider og til å spre innlegg i sosiale medier som tok utgangspunkt i innholdet.

Det var blant annet russiske trollfabrikker som produserte og distribuerte innlegg i sosiale medier for å påvirke den amerikanske valgkampen i 2016. Innleggene nådde ut til 126 millioner Facebook, 20 millioner Instagram, og 1,4 millioner Twitter-brukere.

I tillegg bruker russiske påvirkningsaktører «hvitvaskingskanaler», der de produserer eller plasserer innhold i ulike mediekanaler som deretter spres til blant annet Twitter og Facebook.

262

3.3K

27.2K

Påvirkning under koronapandemien @Antivaxer1349

Russiske medier har forsterket eksisterende konspirasjonsteorier om biologisk krigføring og vaksiner. Falske nyheter blir spredt både hjemme og i utlandet. Kinesiske myndigheter har søkt å så tvil om virusets opprinnelse, og samtidig høste anerkjennelse for håndteringen på hjemmebane og internasjonalt engasjement. Blant virkemidlene er spredning av falske nyheter og trakassering av kritiske røster på sosiale medier.

262

3.3K

27.2K

// FOKUS_2021
Etterretningstjenesten
Innblanding i politiske prosesser
5012116092020

Kinesisk påvirkning i politiske prosesser @ElectionHighlights101

Kina bruker ulike virkemidler for å drive påvirkning i forbindelse med demokratiske valg, men fram til nå har de mest offensive metodene blitt benyttet i Kinas nærområder. En viktig prioritering er å sikre at kandidater som er positive til Kina kommer inn i ulike posisjoner.

262

3.3K

27.2K

Forfalskninger @unReal1984

«Secondary Infektion» er en pågående informasjonsoperasjon som flere private sikkerhetsselskap og forskningsmiljøer følger med på. Hovedaktiviteten er å publisere falske og provoserende historier, ofte med utgangspunkt i forfalskede dokumenter som framstår som om de har blitt lekket. Deretter spres dokumentene på ulike språk til ulike plattformer. Tematikk som går igjen er Ukraina som en mislykket stat, USA og NATO som aggressorer, europeisk splittelse og valg.

262

3.3K

27.2K

Provokasjoner @Sticks&stones

I mai 2019 ble to russiske statsborgere kjent skyldige i å planlegge kupp i Montenegro tre år før. Ifølge dommen planla de to russerne, sammen med 11 andre involverte, å ta over parlamentet på valgdagen, gjennomføre attentat mot statsministeren og innsette en prorussisk ledelse i landet. Formålet skal ha vært å hindre montenegrinsk NATO-medlemskap.

262

3.3K

27.2K

Økonomiske virkemidler @moneytalks2

I forbindelse med politiske konfrontasjoner med andre land har kinesiske myndigheter brukt toll- og karanteneregler for å hindre markedstilgang i Kina. Flere vestlige land har blitt rammet av slike uoffisielle sanksjoner bare i 2020. Innføring av ny sikkerhetslov i Hong Kong og det sosiale kredittsystemet for selskaper har gitt kinesiske myndigheter bredere sanksjonsmyndighet overfor utenlandske selskap enn tidligere.

262

3.3K

27.2K

INTERNASJONAL TERRORISME

I 2020 økte antall islamistiske terrorangrep i Vesten for første gang siden 2017. Én årsak var karikaturstriden som blusset opp igjen i september 2020. ISIL, al-Qaida og deres støttespillere hevder islam er under angrep fra Vesten, og oppfordrer til hevn mot alle som krenker islam.

Angrepene i Frankrike høsten 2020, og aktualiseringen av karikatur-saken, vil fortsette å inspirere ekstreme islamister i Europa til å planlegge terror.

ØKT HØYREEKSTREMISME

Økt usikkerhet i befolkningen utnyttes av høyreekstreme for radikalisering.

ISIL GLOBALT

Tapet av kalifatet har tvunget fram et strategisk skifte i ISIL. Organisasjonen utvider sin globale tilstedeværelse.

KARIKATURER OG TERROR

Karikaturstriden blir brukt som påskudd av ekstremister for terrorangrep i Vesten.

// FOKUS_2021
Etterretningstjenesten
INTERNASJONAL TERRORISME
91127012116092020

Nedgangen i antall islamistiske terrorangrep i Vesten før 2020 hang blant annet sammen med ISILs reduserte appell og svekkede propagandaapparat. Imidlertid eksisterer det fortsatt sterke ekstreme islamistiske nettverk i europeiske land. Terrortrusselen i Europa i 2021 vil primært stamme fra europeiske individer inspirert av internasjonale terrororganisasjoner og løst sammensatte nettverk med varierende grad av tilknytning til ISIL. Eventuelle angrep vil sannsynligvis rettes mot symbolske mål eller steder der mange mennesker samles. I økende grad vil terrortrusselen utgjøres av personer som er løslatt etter å ha sonet terrordommer eller som har blitt radikalisert i fengsel. Angrep organisert av ISILs og al-Qaidas kjerneorganisasjoner er mindre sannsynlig.

Normalt er ikke Norge framtrедende i fiendebildet til internasjonale terrororganisasjoner. Handlinger som oppfattes å krenke islam og som forbindes med Norge, kan likevel føre til at trusselen mot Norge og norske interesser i utlandet skjerpes. Det som oppfattes som krenkelse av islam har historisk vært blant kjernesakene til militante islamister og har også tidligere vært motiv for terrorangrep i Europa.

ISIL har intensjon om å gjenoppbygge evnen til å utføre større og mer komplekse angrep i Europa. Filialene i Europas nærområder vil spille en sentral rolle. Det er likevel lite sannsynlig at ISIL vil evne å gjennomføre en angrepskampanje i Europa av tilsvarende omfang som i 2015 og 2016 de nærmeste årene. Dette er fordi ISIL ikke prioriterer angrep i Vesten like høyt, og i tillegg mangler forutsetningene de den gang hadde. ISIL har ikke lenger utstrakt kontroll over landområder for å planlegge og trene for angrep og mangler tilsvarende bevegelsesfrihet og tilgang på vestlige fremmedkrigere.

I tillegg har sentrale lederskikkelser i både ISIL og al-Qaida blitt drept i kontraterroroperasjoner i året

som gikk. Begge organisasjoner har robuste lederstrukturer og evner foreløpig å erstatte dem de mister. Særlig i al-Qaida tynnes det imidlertid i lederrekkene, og dersom ledertapene fortsetter i tilsvarende omfang, vil styringsevnen svekkes.

« Selv om militant islamisme fortsatt utgjør den viktigste terrortrusselen mot Norge og norske interesser, øker trusselen fra høyreekstreme. »

Tapet av det såkalte kalifatet har tvunget fram et strategisk skifte i ISIL. Syria og Irak vil fortsette å utgjøre organisasjonens kjerneområde, og landene inngår i den langsiktige ambisjonen om å gjenopprette kalifatet. Samtidig har organisasjonen styrket sin satsing på filialene utenfor Syria og Irak, og er i ferd med å utvide sin globale tilstedeværelse. Også al-Qaida forsøker å bygge seg opp i andre deler av verden. Angrep mot myndighetsmål, som sikkerhetsstyrker, infrastruktur og lokale ledere, er en sentralt del av ISILs og al-Qaidas strategi for å svekke myndighetenes kapasitet og tillit i befolkningen. ISIL angriper også sjiamuslimer og kristne for å forsterke sekterske konflikter.

Både ISIL og al-Qaida ser betydelige vekstmuligheter i Afrika. Begge organisasjoner har allerede sine militært sterkeste filialer i Afrika: al-Qaida i Sahel-området (JNIM) og i Øst-Afrika (al-Shabaab), og ISIL i Vest-Afrika (ISWA). Svak myndighetskontroll og økonomisk og politisk marginalisering av befolkningsgrupper gir grobunn for rekruttering og operasjonsfrihet for gruppene.

Selv om militant islamisme fortsatt utgjør den viktigste terrortrusselen mot Norge og norske interesser, ➔

Sørgende minnes historielæreren Samuel Paty, som ble drept i et terrorangrep utenfor Paris 19. oktober 2020, for å ha vist karikaturer av profeten Muhammed.

« I 2020 økte antall islamistiske terrorangrep i Vesten for første gang siden 2017. Én årsak var karikaturstriden som blusset opp igjen i september 2020. »

Bilde: Politi står oppstilt på Stephansplatz i Wien 4. november 2020, dagen etter en masseskyting hvor fire ble drept og over 20 ble skadet. Gjerningsmannen satt tidligere fengslet for forsøk på å tilslutte seg ISIL i Syria.

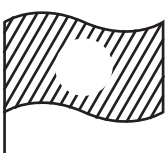
Høyreekstremisme er i økende grad transnasjonal og styrkes gjennom internasjonal nettverksbygging og kamptrening. Bildet er fra en såkalt «White Man March» i Newcastle våren 2015.

Islamistiske og høyreekstreme trussler knyttes i stor grad til enkeltpersoner og løse nettverk

Konspirasjonsteorier og «alternative fakta» spres og utnyttes av ekstremister

ISIL vil søke å gjenoppbygge evnen til å utføre større angrep i Europa

øker trusselen fra høyreekstreme. Også denne terrortrusselen er i stor grad knyttet til enkeltpersoner og løst sammensatte nettverk. Høyreekstreme subkulturer på internett bidrar til å senke terskelen for vold. Det klareste eksempelet er moskéangrepene på New Zealand i 2019. Disse ble hyllet i høyreekstreme nettfora og inspirerte til flere liknende angrep. Gjerningspersonene var ikke medlemmer av en organisasjon, men var knyttet sammen på digitale høyreekstreme plattformer hvor det oppfordres til voldsbruk.

Under covid-19-pandemien har voldsoppfordring og propaganda som hyller høyreekstreme terrorister og angrep mot sivile blitt spredt til et voksende publikum. Økt usikkerhet om framtiden utnyttes av høyreekstreme aktører som promoterer konspirasjonsteorier og alternative virkelighetsoppfatninger. Denne radikaliseringen vil fortsette i 2021.

Høyreekstreme nettverk styrkes gjennom internasjonal nettverksbygging og kamptrening. Voldelig høyreekstremisme har de siste årene blitt mer transnasjonal, med ideer som forener på tvers av landegrenser. Virkelighetsbeskrivelser som går igjen, er at «den hvite rase» er truet av stor innvandring, og at det pågår en systematisk utskifting av hvite i Europa og Vesten for øvrig, gjennom lav fødselsrate blant

hvite og høy innvandring fra «ikke-hvite nasjoner». Der høyreekstremister tidligere har blitt mobilisert av nasjonalisme, er det en økende andel som ønsker å samle høyreekstremister på tvers av nasjonalstaten for å forsvare «den hvite rase».

« Angrepet mot kongressbygningen i Washington, D.C. i januar har blitt møtt med overveiende positive reaksjoner blant internasjonale høyreekstreme på internett. »

Angrepet mot kongressbygningen i Washington, D.C. i januar har blitt møtt med overveiende positive reaksjoner blant internasjonale høyreekstreme på internett. Hendelsen vil aktivt bli brukt i rekrutteringsøyemed. Hendelsene i USA anses av flere høyreekstreme i Europa som en forsmak på den kommende vestlige rasekrigen. Transnasjonaliseringen av høyreekstremisme gjør at hendelsene kan inspirere og mobilisere grupperinger og enkeltaktører i Europa. □

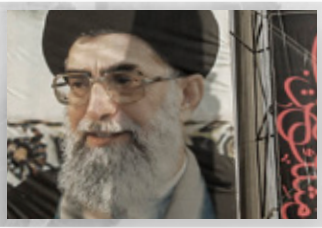

STORMAKTSRIVALISERING OG OPPRUSTNING

Et våpenkappløp er under oppseiling. USA og Russland har begge signalisert at de ønsker å forlenge Nye Start, den siste gjenværende rustningsavtalen som regulerer kjernevåpen. Like fullt har stormaktsrivaliseringen ført til at både rustningskontroll og internasjonalt samarbeid generelt er svekket.

Flere land har tilgang til teknologi for å produsere masseødelegelsesvåpen. Dessuten velger enkelte land alenegang. For Nord-Korea er kjernevåpnene regimets overlevelsesgaranti, mens Iran har evne og kapasitet til å produsere kjernevåpen dersom myndighetene bestemmer seg for det.

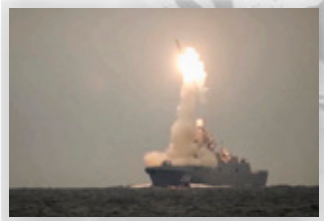
FORHANDLINGSKORT

Iran vil bruke trusler om kjernevåpenproduksjon for å nå fram til forhandlinger.

BEGRENSEDE AVTALER

Rustningskontrollavtaler som begrenser militær evne er i strid med Kinas målsetninger.

UBALANSE I KAPASITETER

USA, Russland og Kina utvikler svært ulike kapasiteter.

// FOKUS _ 2021
Etterretningstjenesten
STORMAKTSRIVALISERING OG OPPRUSTNING
0502202120162020

Il forskjell fra under den kalde krigen, der partene i større grad speilet hverandres kapasiteter, besitter USA, Russland og Kina i dag våpen med svært ulike egenskaper. Den teknologiske utviklingen har gjort det mulig for land å utvikle våpen med skreddersydde egenskaper. Målsettinger kan være lettere å trenge igjennom missilforsvar, eller veie opp for konvensjonell underlegenhet. Flere av de nye våpnene passer heller ikke inn i de tradisjonelle rammene i rustningskontrollavtaler. Dette er en utvikling som vil vedvare.

« Selv om antall kjernevåpen i verden er betydelig lavere, er bildet langt mer komplekst enn under den kalde krigen. »

Selv om antall kjernevåpen i verden er betydelig lavere, er bildet langt mer komplekst enn under den kalde krigen. De ni landene som i dag besitter kjernevåpen har ulike doktriner og våpentyper. Kina står fast ved at de ikke vil delta i forhandlinger om kjernevåpen. Landet har fortsatt bare rundt 300 kjernefysiske stridskoder, et betydelig mindre arsenal enn USA og Russland, som hver har flere tusen. Samtidig styrker Kina sin posisjon med nye strategiske kapasiteter, som interkontinentale missiler avfyrt fra ubåt og land. Hvis Kina skal bli med i kjernevåpenforhandlinger, har Russland krevd at også kjernevåpennasjonene Storbritannia og Frankrike må delta.

USA vil at ikke-strategiske kjernevåpen også skal inngå i et framtidig rammeverk. Regulering av slike

våpen vil være komplisert, da USA og Russland besitter svært ulike kapasiteter. I motsetning til USA, som kvitter seg med majoriteten av sine ikke-strategiske kjernevåpen etter den kalde krigen, beholdt Russland en stor andel. I dag har Russland over tusen ikke-strategiske kjernefysiske stridskoder, fordelt på land-, sjø- og luftstridskrefter. Våpnene er sentrale for Russlands avskrekkingsevne. En avtale som medfører begrensninger vil være vanskelig for Russland å akseptere med mindre Vestens missilforsvar og amerikanske kjernevåpen i Europa også omfattes av avtalen.

For Beijing vil kjernevåpenavtaler som begrenser Kinas militære evne regionalt, være i strid med landets målsettinger. Kina var aldri bundet av INF-avtalen¹ og har opparbeidet seg et stort arsenal av avanserte mellomdistanse ballistiske missiler, hvor noen er utrustet med kjernefysiske stridskoder. Deres funksjon er regional avskrekking. I 2019 utplasserte Kina også en ny type langtrekkende presisjonsvåpen som kan utrustes med konvensjonelt eller kjernefysisk stridshode.

Stormaktene utvikler også en rekke nye våpenkategorier, og flere av disse omfattes ikke av gjeldende avtaleverk. I 2019 utplasserte Russland for første gang en ny type avanserte stridskoder, såkalte hypersoniske glidefarkoster (HGV), på to interkontinentale missiler. Samtidig utvikler de luftleverte ballistiske missiler så vel som både undervannsdroner (Poseidon) og kryssermissiler (Burevestnik) med kjernefysisk framdrift. Russland er villig til å diskutere enkelte nye kjernevåpentyper innenfor rammen av strategisk stabilitet, men ønsker da at også missilforsvar skal være en del av forhandlingene. Også Kina ➔

1 INF: Intermediate-Range Nuclear Forces. USA trakk seg fra INF-avtalen i august 2019.

Irans vektlegging av militærmakt er tydelig i Teherans bybilde. På bildet ses en rundkjøring under den årlige «Hellige forsvarsuken».

Faktaboks #03
Definisjon

■ Strategiske og ikke-strategiske kjernevåpen

Både rekkevidde, sprengkraft og bruksområde benyttes for å skille mellom strategiske og ikke-strategiske kjernevåpen, men det enkleste er å definere ikke-strategiske kjernevåpen som de våpnene som ikke dekkes av den strategiske rustningskontrollavtalen Nye START. Denne avtalen dekker bare interkontinentale ballistiske missiler fra land og sjø og strategiske bombefly med langtrekkende kryssermissiler.

« Den teknologiske utviklingen har gjort det mulig for land å utvikle våpen med skreddersydde egenskaper. »

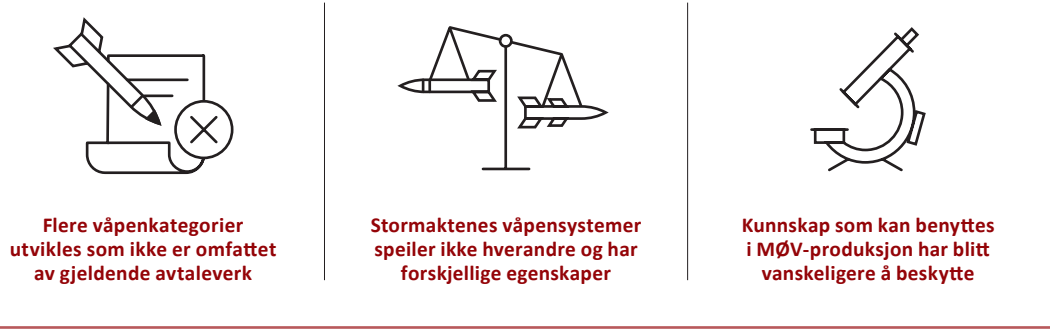
Bilde: Det russiske forsvarsministeriet erklærte den hypersoniske glidefarkosten Avangard for operativ sent i 2019.

Aktivister kledd ut som Russlands president Vladimir Putin og USAs daværende president Donald Trump demonstrerer mot kjernevåpen ved Brandenburg-porten i Berlin, 30. juli 2020.

Flere våpenkategorier utvikles som ikke er omfattet av gjeldende avtaleverk

Stormaktenes våpensystemer speiler ikke hverandre og har forskjellige egenskaper

Kunnskap som kan benyttes i MØV-produksjon har blitt vanskeligere å beskytte

har flere utviklingsprogram for HGV-er og utvikler luftleverte ballistiske missiler til tunge bombefly.

Et nytt, effektivt rustningskontrollregime er avhengig av at stormaktene etablerer en konstruktiv dialog, slik at de på sikt blir enige om avtaler som speiler den nye sikkerhetspolitiske, militære og teknologiske virkeligheten. Når flere av de nye våpentypene fortsetter å falle utenfor rammeverket for rustningskontroll, skaper det grobunn for et akselererende teknologisk våpenkappløp.

Samtidig har det, for Norge og allierte, blitt mer krevende å beskytte kunnskap som kan brukes til å produsere masseødeleggelsesvåpen og regulere eksport av teknologi til militær bruk. Utviklingen av sivil og militær teknologi skjer i økende grad integrert. Det betyr at teknologien i mange tilfeller ikke er eksportkontrollregulert. Det kan også være vanskelig å avdekke hvem den reelle sluttbrukeren er. Utenlandske oppkjøp av norske teknologibedrifter, bruk av frontelskaper og mellomledd i vestlige land kompliserer bildet.

I tillegg er teknologisk utviklingsarbeid i økende grad internasjonalsert og preget av tett samarbeid mellom industrien og sivile forskningsmiljø. Norske universiteter og forskningsinstitutt benyttes systematisk av land som vil skaffe seg kunnskap om

masseødeleggelsesvåpen. Forskere og studenter knyttet til utenlandske universiteter med bånd til militær forskning og utvikling er involvert i denne virksomheten. [Q&A](#)

« Utviklingen av sivil og militær teknologi skjer i økende grad integrert. Det betyr at teknologien i mange tilfeller ikke er eksportkontrollregulert. »

Rustningskontroll og nedrustning

Nasjonalstater inngår rustningskontrollavtaler for å begrense antall våpen og regulere bruk og testing av våpnene. På den andre siden skal nedrustningsavtaler sørge for reduksjon eller avskaffelse av en bestemt type våpen.

Vel så viktig som det tekniske innholdet i rustningsavtaler er at de bygger tillitt mellom partene og tvinger fram åpenhet om kapasiteter. Et godt verifikasjonsregime gjør at partene kan utveksle data om lokalisering og gjennomføre inspeksjoner av militære baser, mens kommunikasjonskanaler og møteplasser sikrer dialog og reduserer risikoen for misforståelser. Avtalene virker derfor stabiliserende og har stor betydning for global sikkerhet.

INF-avtalen (Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty)

I kraft juni 1988–august 2019

INF-avtalen ble signert av USAs og Sovjetunionens statsledere Reagan og Gorbatsjov og forbød land-baserte mellomdistansemissiler med rekkevidde mellom 500 og 5500 kilometer. Ved å forby en hel våpenklasse, sørget avtalen for å dempe våpenkappløpet mellom supermaktene i en tid da Sovjetunionen hadde oppnådd kjernevåpenparitet med USA. Over tid svekket den sikkerhetspolitiske, militære og teknologiske utviklingen avtalens betydning. Andre land har anskaffet landbaserte missiler med en rekkevidde som INF-avtalen regulerte, og flere land i Midtøsten og Asia har utviklet avanserte våpensystemer som har gjort avtalen mindre relevant.

NYE START (NEW STRATEGIC ARMS REDUCTION TREATY)

I kraft februar 2011–februar 2021

Nye START regulerer for hvor mange operative strategiske kjernevåpen henholdsvis USA og Russland kan besitte. Det er den siste gjenværende sentrale rustningskontrollavtalen for kjernevåpen. Avtalen omfatter ikke testing og utvikling. Den kan forlenges med inntil fem år. Både USA og Russland har signalisert at de ønsker å forlenge avtalen..

PRØVESTANSAVTALEN (COMPREHENSIVE TEST-BAN TREATY, CTBT)

Signert 1996, men ikke trådt i kraft

Prøvestansavtalen forbyr alle former for kjernefysisk sprengning. For at avtalen skal tre i kraft, må den signeres og ratifiseres av alle land som har atomvåpen, atomkraftverk eller andre kjernefysiske installasjoner. Den må fortsatt ratifiseres av Egypt, India, Iran, Israel, Kina, Nord-Korea, Pakistan og USA. Prøvestansavtalens organisasjon, CTBTO, er ansvarlig for overvåking og inspeksjoner for å sikre at avtalen overholdes.

IKKESPREDNINGSAVTALEN (NUCLEAR NONPROLIFERATION TREATY, NPT)

I kraft siden mars 1970

Ikkespredningsavtalen har tre hovedmål: ikkespredning, nedrustning og fredelig bruk av kjernefysisk teknologi. Avtalen har i lang tid vært den eneste multilaterale avtalen med endelig mål om global kjernefysisk nedrustning. Den skal legge til rette for internasjonalt samarbeid om fredelig bruk av kjernefysisk teknologi og hindre spredning av kjernevåpen og kjernevåpenteknologi. Flere stater har ratifisert NPT enn noen annen avtale om rustningskontroll eller nedrustning. Det er Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA, som verifiserer at partene overholder avtalen.

AVTALEN OM DET ÅPNE LUFTROM (TREATY ON OPEN SKIES, OS)

I kraft siden januar 2002

Avtalen om det åpne luftrom regulerer ikke våpenbeholdning, men er sentral i rustningskontrollssammenheng. OS legger til rette for at nasjonalstater kan fly observasjonstokt over landene som har signert avtalen. Ordningen fremmer åpenhet om militær aktivitet og gjør avtalen til et av de viktigste virkemidlene for å fremme tillit blant partene. Muligheten til å samle in bildemateriale hindrer misforståelser som kan føre til eskalering. Det bidrar også til å holde myndigheter ansvarlige for å gjennomføre tiltak i tråd med andre rustningskontroll- og nedrustningsavtaler. USA trakk seg fra OS i november 2020, og avtalen har nå 33 gjenværende signatarstater.

RUSSLAND

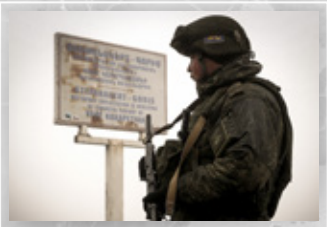
Ved inngangen til 2021 står Russland overfor store utfordringer. Internt merker både befolkningen og eliten de økonomiske konsekvensene av covid-19-pandemien og fallet i oljeinntekter. Moskva vil måtte gjøre tøffe økonomiske prioriteringer framover.

■ FORTSATT STYRKE I NORD
Russland fortsetter opprustning i Nordområdene.

■ RUSSISK ØKONOMI I KRISE
Covid-19-pandemien og oljeprisfall har sendt russisk økonomi ut i den dypeste resesjonen siden finanskrisen.

■ RUSSLAND SOM MEGLER
Russland viser at de klarer å balansere forholdet til Midtøstens rivaliserende stormakter.

// FOKUS _ 2021
Etterretningstjenesten
RUSSLAND
07012116092020

Russiske myndigheter vil bruke store ressurser på forberedelsene til og gjennomføringen av parlamentsvalget i september for å sikre at utfallet gir legitimitet til det sittende lederskapet. Den russiske eliten vil arbeide for å befeste sin posisjon, og det er lite sannsynlig med strukturelle endringer som kan bedre økonomien og levekårene til vanlige russere.

Folkeavstemningen om grunnlovsendringene sommeren 2020 viste en betydelig støtte til Putins politiske prosjekt. Likevel synes usikkerheten innad i regimet å være økende. Flere episoder det siste året tyder på at myndighetene har økt presset mot politisk opposisjonelle, journalister og andre uavhengige stemmer. Ny lovgivning som ytterligere senker terskelen for hvem myndighetene kan stemple som en «fremmed agent» føyer seg inn i samme mønster. Dette er en utvikling som ventes å fortsette i 2021.

« Russland betrakter vestlig militær aktivitet i Nord-områdene som en trussel mot de militære basene på Kola-halvøya og russisk sikkerhet. »

For russisk Arktis-politikk blir 2021 et viktig år. Russland overtar formannskapet i Arktisk råd og vil arrangere den arktiske konferansen «Dialogens territorium». Russland prioriterer nasjonal kontroll i området. I den nye Arktis-strategien fra høsten 2020 anklages vestlige land for å ønske å militarisere Arktis og hindre russisk utvikling i regionen. Kritikken er også rettet mot Norge

Russland møter også utfordringer i det myndighetene definerer som det nære utland. Tap av innflytelse i dette strategisk viktige området er ikke aktuelt.

Politisk turbulens i de tidligere sovjetrepublikkene er av strategisk betydning for Putin, og den politiske utviklingen i Hviterussland, Sør-Kaukasus og Ukraina vil fortsette å oppta myndighetene i 2021.

Gjennom sitt engasjement i Syria og Libya har Russland oppnådd et militært og politisk fotfeste på NATOs sørflanke. Moskva vil i tiden framover bruke betydelige ressurser på å opprettholde sin etablerte posisjon i Midtøsten og balansere forholdet til regionale makter.

Moskva fortsetter å uttrykke misnøye med det vestlige sanksjonsregimet. Det er ingen tegn til bedring i forholdet til USA og NATO, og vestlige initiativer og motiver blir sett på med økende mistro. Intensiteten i den offentlige retorikken har tiltatt det siste året. Kritikken retter seg spesielt mot USA og NATO, men også mot Norge. Norge blir i større grad oppfattet som et NATO-land enn som en nabo.

Russiske myndigheter anklager USA og NATO for å forsøke å begrense russisk handlingsrom i nord. Russland betrakter vestlig militær aktivitet i Nord-områdene som en trussel mot de militære basene på Kola-halvøya og russisk sikkerhet. For å understøtte Russlands interesser i Arktis, styrkes Nordflåten evne til å gjennomføre militære operasjoner generelt og til å føre strid under arktiske forhold spesielt. Russland forserer utbyggingen av militær-baser rundt Barentshavet, på de arktiske øyer og ved kystlinjen langs Nordøstpassasjen. Nordflåten er den høyest prioriterte flåten og vil også i 2021 bli tilført noen av de mest kapable fartøyene

Den omfattende russiske våpentesting i Nord-områdene vil fortsette. Risikoen for ulykker under testing så vel som med Nordflåten atomdrevne fartøy vil vedvare. Russland har de siste ti årene utviklet en fleksibel militærmakt som kan benyttes i hele konfliktspekteret, fra fred til krise og krig. De russiske militære styrkene utgjør nå et effektivt ➔

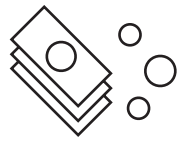

Skyskrapere i Moskvas finansdistrikt og Bagration-broen over Moskva-elven.

Et russisk etterretningsfartøy følger en amerikansk jager av Arleigh Burke-klassen i Barentshavet. Med økende militær aktivitet i nord øker også spenningen i Norges nærområder.

Presset på det føderale budsjettet vil kreve tøffe politiske prioriteringer i flere år framover

Russiske myndigheter mener den strategiske balansen er i fare for å undergraves

Russlands rolle som megler i regionale konflikter er økende

politisk verktøy. De væpnede styrkene vil forbli høyt prioritert. I russisk militærindustri brukes det store ressurser på å utvikle nye, avanserte våpensystemer for neste generasjons forsvar.

Svekket økonomi og folkelig misnøye utfordrer regimets legitimitet

Utfordringene i den russiske økonomien ble betydelig forsterket gjennom 2020. Covid-19-pandemien og oljeprisfall har sendt Russland ut i den dypeste resesjonen siden finanskrisen i 2008. Russlands bruttonasjonalprodukt (BNP) vil falle med omlag fem prosent inneværende år, og det vil ta flere år før økonomien er tilbake på 2019-nivå.

Presset på det føderale budsjettet vil kreve tøffe politiske prioriteringer i flere år framover. Myndighetene har forkastet den nasjonale utviklingsplanen for 2018-2024, og utarbeidet en ny plan med frist i 2030. Den politiske eliten ser seg ikke tjent med endringer, og det er lite sannsynlig at myndighetene vil innføre større økonomiske reformer.

For det russiske regimet vil 2021 by på legitimitetsutfordringer. Pandemien og de økonomiske

forholdene vil forverre befolkningens levekår. Lav oppslutning om maktpartiet Forente Russland er en utfordring for myndighetene i forkant av parlamentsvalget senere i år. Det er flere tegn til at velgerne begynner å gå lei. Putin har siden 2018 opplevd fallende oppslutning. Flertallet i befolkningen mangler tillit til Statsdumaen og politiske partier, og det er få reelle alternativer til Forente Russland.

På kort sikt er større mobilisering fra opposisjonen ikke sannsynlig, men på lengre sikt vil regimestabiliteten utfordres uten nye kilder til økonomisk vekst. Særlig yngre russere er skeptiske til styresmaktene. De benytter i mindre grad myndighetskontrollerte medier for informasjon og er derfor vanskeligere for myndighetene å nå.

Mistro vil prege russisk arktispolitikk

2021 blir et viktig år for russisk Arktis-politikk. Russland overtar formannskapet i Arktisk råd og vil arrangere den arktiske konferansen «Dialogens territorium». Russland har brukt 2020 til å forberede seg, blant annet ved å utarbeide en oppdatert Arktis-strategi som skal gjelde til 2035. Det er ➔

Demonstranter utenfor den hviterussiske ambassaden i Kiev holder et banner med bilde av Putin og Lukasjenko i en markering for Roman Bodarenko 13. november 2020. Bodarenko, som var lærer og kunstner, døde som følge av å ha blitt banket opp av sivilt hviterussisk politi under en demonstrasjon i Minsk.

også etablert en ny Arktiskommisjon i det russiske sikkerhetsrådet.

Russland prioriterer nasjonal kontroll. Den nye Arktis-strategien fra oktober 2020 har en krassere retorikk, der vestlige land anklages for å ønske å militarisere Arktis og hindre russisk utvikling i regionen. Myndighetene uttrykker bekymring for at USA og andre NATO-land stadig forsøker å begrense russisk aktivitet. Ifølge Dimitrij Medvedev, leder av den nye Arktiskommisjonen, representerer dette en direkte trussel mot Russlands sikkerhet.

« I forbindelse med fjorårets 100-årsjubileum for Svalbard-traktaten ble spørsmålet om russiske rettigheter på øygruppen fremmet offentlig langt tydeligere enn tidligere. »

Kritikken er også rettet mot Norge, og oppmerksomheten Norge får i det offentlige russiske ordskiftet har økt siden 2017. Moskva hevder at norske myndigheter rettferdiggjør økt militær aktivitet i nord og tettere integrasjon med USA ved å konstruere en overdreven russisk trussel. Russland beskylder også Norge for å bidra til å trekke Sverige og Finland nærmere NATO.

Norske myndigheter anklages videre for å nøre opp under anti-russisk stemning i den norske befolkningen. Norges tilslutning til det vestlige sanksjonsregimet møter fortsatt kritikk. I forbindelse med fjorårets 100-årsjubileum for Svalbard-traktaten ble spørsmålet om russiske rettigheter på øygruppen fremmet offentlig langt tydeligere enn tidligere. I fjor ble også Norges samarbeid med Ukrainas

myndigheter og forsvar for første gang kommentert av det russiske utenriksministeriet.

Russland er premissleverandør i Hviterussland, Ukraina og Kaukasus

Hviterussland er av strategisk betydning for Moskva, og russiske myndigheter vil søke å styrke sin innflytelse i landet. En reell demokratisk utvikling der er ikke i Moskvas interesse, både fordi landet på sikt vil kunne orientere seg vestover, og fordi en demokratisk utvikling som følger av en folkelig protestbevegelse kan inspirere til protester i Russland. Fram til Russland finner en erstatter som kan ivareta russiske interesser, er de tjent med at Lukasjenko blir sittende som president. Økt avhengighet av russisk støtte, politisk så vel som økonomisk, har gjort det betydelig vanskeligere for Lukasjenko å trenere en tettere integrering av landene, og Moskvas mulighet til å styre Minsk er styrket.

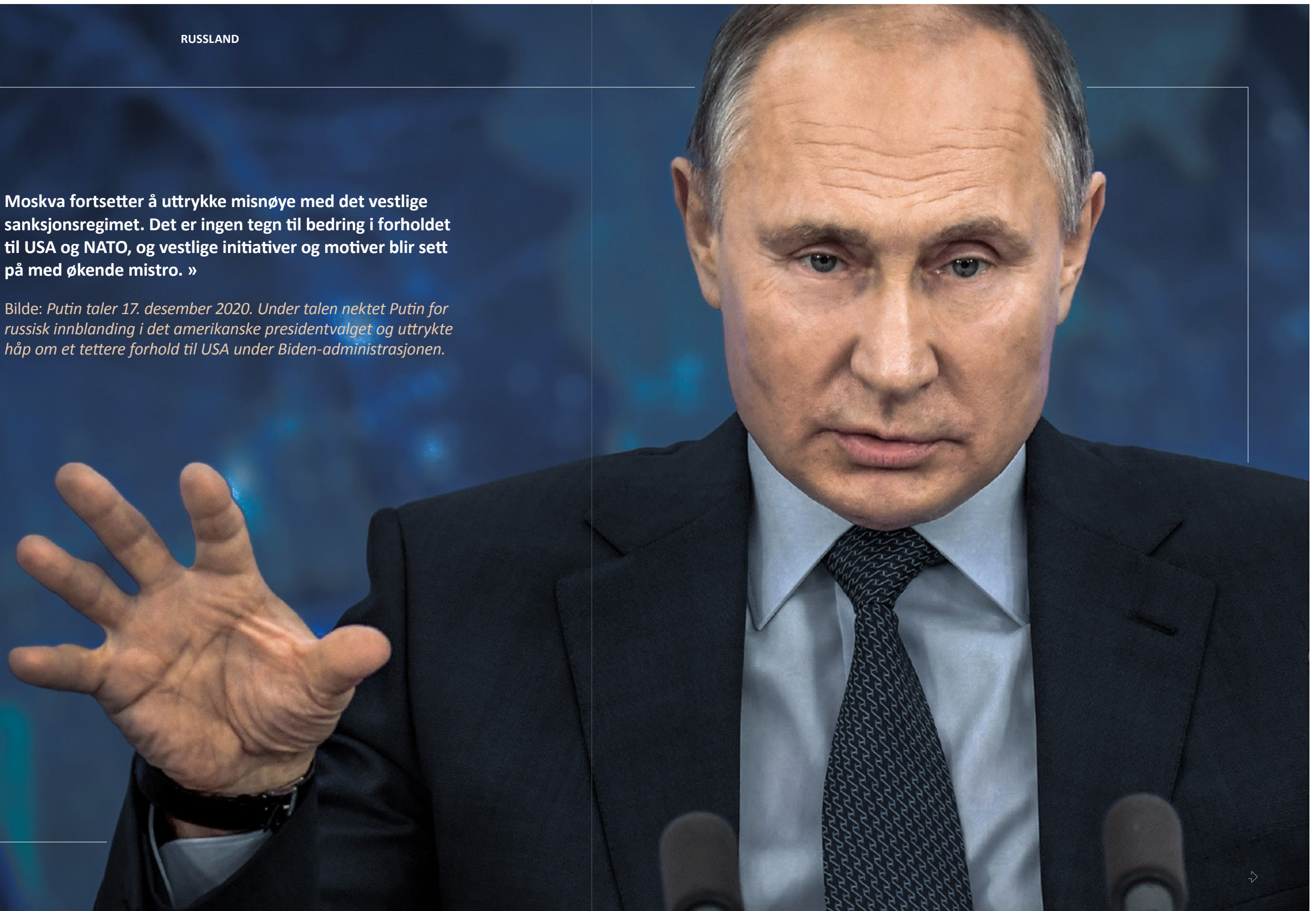
Russland har i lengre tid ønsket å øke sin militære tilstedeværelse i Hviterussland. Russland har benyttet krisen høsten 2020 til å minne Hviterussland om landets forpliktelser innenfor det bilaterale forsvarssamarbeidet, herunder videreutvikling av en felles militærdoktrine og av deres felles regionale styrke. Dette vil sannsynligvis føre til en økning i antall felles militærøvelser gjennom 2021 fram mot den planlagte russiske årlige øvelsen Zapad («Vest»), som skal avholdes på høsten.

Den fastlåste situasjonen i Ukraina vil vedvare i 2021. Forhandlingene mellom Moskva og Kiev har igjen stoppet opp. I de østlige delene av landet er situasjonen fastlåst. Kiev fastholder at det ikke er aktuelt å gi Donbass spesiell status i grunnloven, og at Minsk-protokollen må endres før man kan gå videre. ➔

« Moskva fortsetter å uttrykke misnøye med det vestlige sanksjonsregimet. Det er ingen tegn til bedring i forholdet til USA og NATO, og vestlige initiativer og motiver blir sett på med økende mistro. »

Bilde: Putin taler 17. desember 2020. Under talen nektet Putin for russisk innblanding i det amerikanske presidentvalget og uttrykte håp om et tettere forhold til USA under Biden-administrasjonen.

En soldat i den russiske fredsbevarende styrken holder vakt nær Sjusja i Nagorno-Karabakh.

Den russiske optimismen fra 2019 har veket for skepsis, og det er lite sannsynlig med en framforhandlet løsning i 2021.

Nagorno-Karabakh har igjen blitt satt på Moskvas utenrikspolitiske dagsorden. De militære sammenstøtene mellom Armenia og Aserbajdsjan langs kontaktlinjen høsten 2020 var de alvorligste siden våpenhvilen i 1994. Ved å innta en meklerrolle i konflikten og sende militære styrker til Nagorno-Karabakh, befestet Russland sin posisjon i Sør-Kaukasus.

For å opprettholde sin status som dominerende aktør, vil Russland i 2021 fortsette å balansere forholdet til statene i Sør-Kaukasus. Gjennom oppblussingen i Nagorno-Karabakh ble regionen en ny arena for rivalisering mellom Russland og Tyrkia. Sør-Kaukasus utgjør dermed det tredje teateret, i tillegg til Libya og Syria, hvor Russland og Tyrkia står mot hverandre.

Russisk balansegang i Midtøsten

Russland har nå militært og politisk fotfeste på NATOs sørflanke gjennom sitt engasjement i Syria og Libya. Russland har det siste året opparbeidet en avgjørende posisjon i Libya og styrket dialogen med alle parter i konflikten.

I Syria forsøker Russland å legge til rette for en politisk løsning som gjør slutt på den væpnede konflikten og sikrer regimets overlevelse. Moskva vil på denne måten beholde sin politiske innflytelse og sitt militære fotavtrykk, og samtidig kunne høste økonomisk gevinst i gjenoppbyggingsfasen. I regi av FN forhandler det syriske regimet og opposisjonen om en ny grunnlov, men det forblir en betydelig utfordring for Russland at regimet så langt ikke er villig til å diskutere maktdeling. Muligheten for å holde

tilbake militær eller økonomisk støtte forblir det mest effektive virkemiddelet Moskva har for å presse Damaskus, og Russland må fortsette å balansere støtte og diplomatisk innsats for å tvinge fram politiske kompromisser.

« Russland viser at de klarer å balansere forholdet til Midtøstens rivaliserende stormakter og unngå å knytte seg for tett til én part. »

I tillegg til at USAs tilstedeværelse på bakken i Syria setter klare begrensninger for Russland, har samarbeidet med Tyrkia blitt mer utfordrende det siste året. Moskva og Ankara står på hver sin side i konfliktene i Syria og Libya, og oppblussingen av konflikten i og rundt Nagorno-Karabakh høsten 2020 har forsuret det bilaterale forholdet ytterligere. Likevel vil Moskva arbeide for å bedre forholdet til Ankara. Russland bruker allerede Astana-samarbeidet med Tyrkia og Iran til å drøfte konkrete sikkerhetsspørsmål i Syria-konflikten, og tilsvarende formater vil kunne etableres som arena for diskusjoner om utviklingen i Sør-Kaukasus.

I Libya er Russland og Tyrkia premissleverandører for videre utvikling. Russland har det siste året bidratt til å gjenopprette den militære maktbalansen ved å øke den militære støtten til den øst-libyske militslederen Khalifa Haftar og hans Libyan National Army (LNA). Russland samarbeider med Egypt, De forente arabiske emirater og Saudi-Arabia og vil styrke koordineringen med disse landene i 2021.

Russland viser at de klarer å balansere forholdet til Midtøstens rivaliserende stormakter og unngå å knytte seg for tett til én part. Moskva vil utnytte ➔

Fregatten Admiral Gorskov avfyre ifølge russiske myndigheter det hypersoniske kryssermissilet Tsirkon.

denne posisjonen til å styrke sin innflytelse i Midt-østen og Nord-Afrika i 2021

Stormaktsrivalisering og militær utvikling bekymrer russiske myndigheter

■ **Russland anser den strategiske balansen som truet**

For Russland er kjernevåpen fundamentet i avskrekkingen mot Vesten. Ifølge russiske myndigheter er den strategiske balansen i fare for å undergraves. Dette omtales som en eksistensiell trussel.

Russland opplever tre forhold som særlig truede. For det første hevder Russland at det er et skifte i NATOs aktivitetsmønster, fra normal suverenitetshevdelse og etterretningsvirksomhet til simulerte angrep mot russiske mål, også med strategiske bombefly. Ifølge Russland kommer USA og NATO stadig nærmere russiske grenser og nærområder gjennom økt øvingsaktivitet, ny infrastruktur og stasjonering av styrker.

For det andre er Russland bekymret for nye områder for krigføring. Dette inkluderer NATOs bruk av det digitale domenet og det ytre rom. Russland er spesielt bekymret for NATOs bruk av verdensrommet for angrep på russiske strategiske missiler før de kan avfyres.

For det tredje påstår Russland at USA undergraver den globale sikkerhetsarkitekturen og med det også sentrale avtaler for rustningskontroll. Russiske myndigheter hevder dette skyver verden i retning av global kjernefysisk ubalanse og nærer opp under et nytt rustningskappløp.

■ **Russlands svar er styrket strategisk avskrekking og aktivt forsvar**

For å sikre den militærstrategiske balansen opererer Russland nå med et utvidet avskrekkingskonsept som de kaller «strategisk avskrekking». Konseptet omfatter tradisjonell kjernefysisk avskrekking, ikke-kjernefysiske våpen, våpensystemer i det ytre rom og ikke-militære virkemidler.

Den militære siden ved konseptet er i utgangspunktet defensivt innrettet, men legger til grunn at Russland kan ty til forkjøpsangrep mot NATO dersom landet står overfor en eksistensiell trussel. Den russiske forsvarsmakten vektlegger høy beredskap, mobilitet og kampkraft. Evnen til å ramme en potensiell motstander med massiv ildkraft står sentralt, og det er av avgjørende betydning å kunne slå ut kritiske mål hos motstanderen, også økonomiske.

Russland har gått fra å være en militærmakt som nesten bare var dimensjonert for storskala-krig mellom øst og vest til å bli en fleksibel militærmakt, med evne til å bruke makt tilpasset situasjonen i hele konfliktspekteret.

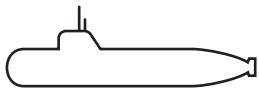
« **Ifølge russiske myndigheter er den strategiske balansen i fare for å undergraves. Dette omtales som en eksistensiell trussel. »**

Strategisk avskrekking foregår i hele konfliktspekteret – fred, krise og krig. Dette omfatter ikke bare tradisjonelle militære virkemidler, men inkluderer også nettverksangrep, påvirkning og kampen mellom ulike virkelighetsbeskrivelser. Målet er tidlig å ramme motstanderens evne og vilje til å fatte beslutninger ➔

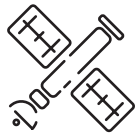

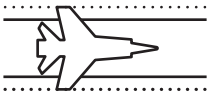
Russiske fallskjermssoldater trener på Frans Josefs land, 21. april 2020. Soldatene gjennomførte verdens første arktiske fallskjermhopp fra 10 000 meter.

Nordflåten vil motta avanserte fartøy i 2021

Strategisk avskrekking omfatter også våpensystemer i det ytre rom og ikke-militære virkemidler

Flystripen på Nagurskoje på Franz Josefs land er tatt i bruk

som undergraver russiske interesser eller som kan føre til aggresjon mot Russland.

■ **Russland har offentliggjort retningslinjene for kjernefysisk avskrekking**

Kjernevåpen utgjør fortsatt grunnstammen i det russiske forsvaret. Alvoret i den nåværende sikkerhetspolitiske situasjonen ble understreket i juni 2020, da den russiske presidentadministrasjonen offentliggjorde retningslinjene for kjernefysisk avskrekking.

Dokumentet spesifiserer Russlands «røde linjer» for bruk av kjernevåpen. Det understrekes blant annet at ethvert angrep mot kritisk infrastruktur som undergraver Russlands kjernefysiske evne, vil kunne bli møtt av et overveldende kjernefysisk angrep. Russland har ingen selvpålagt begrensning om ikke-førstebruk.

Russiske myndigheter er forberedt på å forsvare seg gjennom offensive handlinger. Stater som utplasserer missilforsvarssystemer, inkludert radarinstallasjoner som kan inngå i systemet, angrepsdroner og langtrekkende presisjonsvåpen, listes opp som mål for russisk kjernefysisk avskrekking. Russiske myndigheter har ved flere anledninger hevdet at Globus 2-radaren i Vardø er en del av NATOs missilforsvar.

Russland fortsetter styrkingen i nord

Russland legger stor vekt på å styrke den nasjonale kontrollen over arktiske naturressurser og den strategisk viktige Nordøstpassasjen. Forsvaret av de strategiske ubåtene i Nordflåten og adgang til Atlanterhavet forblir derfor helt avgjørende. De militære anleggene på Kolahalvøya og Nordflåtens bruk av Barentshavet som trenings- og øvingsområde skal beskytte mot trusler fra vest og nord. Basene i nord er dessuten fundamentet i den russiske varslingskjeden. For å understøtte Nordflåtens kampevne fortsetter Russland å bygge ut infrastrukturen i Arktis.

■ **Nordflåten får flere moderne fartøy**

Nordflåten vil i 2021 få tilført flere nye fartøy. Flere av disse vil ha multirolle-kapasitet, hvilket betyr at de vil være utrustet med langtrekkende presisjonsvåpen. Dermed kan de ikke bare angripe ubåter, overflatefartøy og kampfly, men også ramme mål langt inne på land.

Nordflåten vil sannsynligvis motta sin andre ultramoderne multirolleubåt av Severodvinsk-klassen og en ny multirollefrigatt av Gorsjkov-klassen i 2021. ➔

Videre er det ventet at de vil motta en ny strategisk ubåt av Dolgorukij-klassen og få tilbakeført fartøy som har vært inne til vedlikehold og modernisering ved verftene på Kolahalvøya og rundt Kvitsjøen.

De nye fartøyene vil styrke Nordflåtens slagkraft betydelig. De vil være i stand til å etablere havgående kampgrupper med langtrekkende presisjonsvåpen mot både sjø- og landmål, og vil kunne operere i hele Nordflåtens ansvarsområde, fra Arktis til Nord-Atlanteren.

■ **Storøvelsen Zapad vil gjennomføres i 2021**

For de russiske væpnede styrkene vil store deler av 2021 preges av forberedelsene til den strategiske øvelsen Zapad («Vest»). Øvelsen skal gjennomføres i løpet av høsten og skal simulere en regional krig mot en motstander i vest. Forrige gang Zapad ble gjennomført, i 2017, involverte øvelsen en omfattende forsterking av Kolahalvøya. Forsterkningsstyrker sikrer at den russiske militærmakten relativt raskt kan oppnå lokal overlegenhet i en kortere periode. Siden 2013 er det blitt en del av normalbildet i nord å se overføring og trening med luftlandestyrker. Disse avdelingene regnes som en elitestyrke. De kan overføres svært hurtig og operere under arktiske forhold i samvirke med lokale enheter. Det ventes en tilsvarende forsterking også i 2021.

■ **Ny flybase på Frans Josefs land er tatt i bruk**

Den nye flystripen på Nagurskoje på Frans Josefs land er tatt i bruk. Nagurskoje er Russlands nordligste og vestligste arktiske flybase. Flystripen har fast dekke og kan ta imot store militærfly. Når all infrastruktur står klar, vil det være mulig å operere kampfly også

under vanskelige værforhold. Fra basen vil kampfly kunne gjennomføre luftoperasjoner over store deler av Arktis og Barentshavet.

« **For de russiske væpnede styrkene vil store deler av 2021 preges av forberedelsene til den strategiske øvelsen Zapad. Øvelsen skal gjennomføres i løpet av høsten og skal simulere en regional krig mot en motstander i vest. »**

Kjernefysisk virksomhet i norske nærområder utgjør en betydelig risiko

Utvikling av nye kjernevåpensystemer og redusert rustningskontroll har betydning for russisk kjernefysisk virksomhet i Norges nærområder. Nordflåten har et stort antall reaktordrevne fartøy, og kjernevåpenrelaterte tester foregår på Novaja Semlja. Nær Norge har Russland de siste årene også testet Burevestnik, et kryssermissil med kjernefysisk framdrift.

De har videre gjennomført tester i forbindelse med utvikling av Poseidon, en undervannsdrone med kjernefysisk framdrift. Risikoen for alvorlige ulykker ble tydelig sommeren 2019, med to alvorlige hendelser, den ene med Burevestnik og den andre med den reaktordrevne spesialubåten Losjarik. Aktivitets- og testnivået i Nordområdene vil forbli høyt, og uhell kan skje igjen.

På Kolahalvøya lagres kjernevåpen i et stort, sentralt lager og flere mindre regionale lagre. Lagrene inneholder et stort antall kjernefysiske ladninger →

Øvelse Zapad 2021

En russisk Sojuz 2.1b rakett skytes ut fra Vostotsjnyj-kosmodromen og bærer en Meteor M satellitt og flere mindre satellitter ut i rommet. I russisk militærdoktrine er verdensrommet i ferd med å bli et avgjørende militært område.

til både ikke-strategiske og strategiske kjernevåpen. Lagrene er godt sikret, men transport av kjernefysiske ladninger på tog og vei medfører risiko for hendelser som kan føre til radioaktive utslipp. Risikoen for en kjernefysisk detonasjon med stor skadevirkning er imidlertid liten, da våpnene har en rekke sikkerhetsmekanismer. I fredstid er det normalt bare strategiske styrker som er utrustet med kjernevåpen. Størstedelen av kjernevåpnene på Kola finnes i lagrene og vil først overføres til militære enheter ved en eventuell konflikt.

Ved det kjernefysiske testfeltet på Novaja Semlja fortsetter Russland å utføre subkritiske tester² for å sikre at landets kjernevåpen er sikre og pålitelige og for å understøtte utvikling av nye kjernevåpen. Testene foregår dypt inne i fjellet, og det er liten risiko for spredning av kjernefysisk materiale.

Både atomdrevne ubåter og kryssere inngår i Nordflåten struktur. Selv om den reaktordrevne flåten gradvis vil fornyes, ventes risikoen for atomulykker å forbli på omtrent samme nivå de neste årene. De eldre atomdrevne angreps- og multirolleubåtene utgjør størst risiko.

« Størstedelen av kjernevåpnene på Kola finnes i lagrene og vil først overføres til militære enheter ved en eventuell konflikt. »

2 Sub-kritiske tester innebærer at det ikke utføres en full kjernefysisk detonasjon. Denne type tester er forenlig med Prøvestansavtalen (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty, CTBT).

Økt trussel mot undervannsinstallasjoner

Mer enn 97 prosent av all trafikk over internett går gjennom undersjøiske kabler. Så godt som alle vestlige land er i dag avhengige av infrastruktur på havbunnen for kommunikasjon og for å opprettholde økonomisk aktivitet.

Det er svært vanskelig å beskytte kablene og andre vitale undervannsinstallasjoner, blant annet til olje- og gasssektoren, mot sabotasje. Det globale nettverket av undersjøiske kabler har innebygget overkapasitet og reserveløsninger, men ved store skader og brudd vil ikke disse løsningene klare å håndtere informasjonsmengden. Et stort sammenbrudd i det undersjøiske kabelnettet vil få følger for vitale samfunnsfunksjoner og vanskeliggjøre internasjonal samhandling.

Det russiske undervannsrekognoseringsprogrammet er en del av det russiske forsvarsministeriet. Organisasjonen omtales på russisk som GUGI (Hoveddirektoratet for dypvannsforskning, Glavnoje Upravlenije Glubokovodnykh Issledovaniija) og i NATO som RURP.

Ifølge russiske myndigheter gjennomfører GUGI undervannsundersøkelser og dyphavsrekognosering over store geografiske områder, med hovedvekt på det atlantiske. I NATO er oppfatningen imidlertid at Russland utvikler offensive kapasiteter mot undervannsinstallasjoner som ledd i sin strategiske avskrekking. Russlands økende satsing på undervannskapasiteter er i ferd med å bli en alvorlig trussel mot undersjøiske kabler og undervannssystemer.

Trusler mot satellitter i det ytre rom

I henhold til russisk militærdoktrine er verdensrommet i ferd med å bli et avgjørende militært område, særlig i møte med en konvensjonelt overlegen motstander. Russland er derfor i ferd med å utvikle antisatellittvåpen. En vesentlig del av USAs og NATOs styrke hviler på omfattende romkapasiteter. Dette gjør alliansen overlegen innen rombasert etterretning, kommando og kontroll og navigasjon. Samtidig gjør det alliansen avhengig av satellitter.

Antisatellittvåpen kan slå ut satellitter midlertidig eller permanent, blant annet med missiler skutt fra landjorden eller ved hjelp av våpen utplassert i det ytre rom. Våpnene kan gi Russland et overtak i opptakten til en eventuell konflikt ved å hindre motparten tilgang til egne satellitter. Den primære hensikten med våpnene er å bidra til strategisk avskrekking.

Økt trussel fra hypersoniske missiler

Russland fortsetter utviklingen av det nye hypersoniske sjømålsmissilet Tsirkon. Russland viste i oktober 2020 fram bilder av det de hevder var den første utskytingen av et slikt våpen fra et fartøy, Nordflåtens nye fregatt «Admiral Gorsjov». Missilet er ment for nye generasjoner overflatefartøy og ubåter og beveger seg opp mot åtte ganger raskere enn lyden. Utviklingen av hypersoniske missiler er et gjennombrudd for russisk militærindustri. Russland er også i ferd med å utvikle et luftbåret hypersonisk ballistisk missil.

Russland søker å nøytralisere NATOs teknologiske overlegenhet

Moderne kriger vil ikke begrenses til land-, sjø- og luft-omenene, men vil også utkjempes i det digitale rom, verdensrommet og undervannsdomenet. Innen våpenteknologien skjer det en revolusjonerende utvikling.

KINA

Kina forbereder seg på en mer konfliktfylt sameksistens med omverdenen. Covid-19-krisen og en mer kritisk holdning til Kina i mange land satte Kina under press i 2020, og dette vil prege landets utenrikspolitikk framover. Kommunistpartiet avholdt i oktober 2020 et toppmøte, der Xi Jinping lanserte føringene for en ny femårsplan og framskyndte enkelte strategiske prioriteringer fram mot 2035.

Beijing poengterer nå at det skjer historisk store endringer i verdens maktbalanse, og at selv om en mer ustabil internasjonal situasjon byr på utfordringer, gir det også strategiske muligheter. Det innebærer særlig å styrke Kinas posisjon i den økonomiske, politiske og militære rivaliseringen med USA. Kina skal redusere egen sårbarhet og gjøre seg mindre avhengig av globale markeder. Måten kinesiske myndigheter søker å sikre og bruke sin stormaktstatus på, kan påvirke handlingsrommet til andre stater, inkludert Norge.

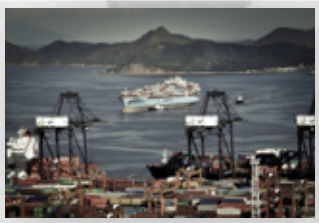

■ EN AKTØR I NORD
De siste årene har Arktis kommet høyere opp på den utenrikspolitiske dagsorden.

// FOKUS_2021
Etterretningstjenesten
KINA
2701202116092020

■ SATSING PÅ MILITÆRET
De væpnede styrkene skal i større grad evne å forsvare kinesiske interesser, også utenfor Kinas nærområder.

■ PÅ EGNE BEN
Kina søker å skjerme seg mot global økonomisk usikkerhet og handelsrestriksjoner.

I 2021 er det hundre år siden Kinas kommunistparti ble stiftet. Det er dermed frist for å realisere det første av to hundreårs mål, som ifølge Xi Jinping skal sikre «den kinesiske drømmen» om en velstående stormakt. I løpet av året skal Kina være et «moderat velstående samfunn». Kina befinner seg imidlertid i en ny og mer krevende økonomisk og politisk situasjon. Veksten fortsetter å avta, og Kinas kommunistparti må tuft regimets legitimitet på ny grunn. Ideologi, nasjonalisme og internasjonal prestisje betones langt kraftigere nå enn for bare fem år siden.

« **Veksten fortsetter å avta, og Kinas kommunistparti må tuft regimets legitimitet på ny grunn. »**

Også den militære moderniseringen trappes opp. Kommunistpartiet har gitt klare oppgaver til Folkets frigjøringshær (PLA): I første rekke skal PLA sikre Kommunistpartiets maktmonopol og Kinas territoriell suverenitet, inkludert i omstridte områder. I tillegg skal PLA være i stand til å forsvare Kinas voksende globale interesser. Omfattende oppbygging og modernisering setter gradvis militærmakten i bedre stand til å utføre disse oppdragene. Kinas evne til maktprojisering, også utenfor sine umiddelbare nærområder, vil derfor øke betydelig.

Kina blir mer autoritært. Toppmøtet høsten 2020 bekreftet at Xi Jinping har inntatt en ubestridt maktposisjon i Kommunistpartiet. Xi har endret grunnloven, slik at en president kan sitte i mer enn to perioder. Hans maktkonsolidering gjenspeiles i økende persondyrking, i samfunnet så vel som innad i partiet.

Kina øker tempoet i modernisering av militærmakten

Kommunistpartiet har flere ganger sagt at Kinas væpnede styrker må bli mer stridsklare og i større grad evne å forsvare kinesiske interesser, også utenfor Kinas nærområder. Dette omfatter blant annet beskyttelse av strategiske handels- og transportruter. Den uttalte målsettingen er full teknologisk modernisering innen 2035. I tråd med denne ambisjonen fortsetter Kinas militærbudsjett å vokse, til tross for økonomiske utfordringer.

Det kinesiske forsvaret skal kunne utnytte høyteknologi på alle krigføringsområder. Et sentralt tiltak er Kinas program for militær-sivil fusjon, som gjør sivil forskning og teknologiutvikling tilgjengelig for forsvarsindustrien.

Folkets frigjøringshær, PLA, bygger opp sine evner innen kommando og kontroll, samband, overvåking, etterretning og målsøking. I tillegg legger PLA vekt på elektronisk krigføring og operasjoner i rommet og i det digitale domenet. Nye sensorer og systemer plasseres på nye typer fly, droner og satellitter. Kinas romprogram er omfattende, og støtter militære så vel som sivile formål.

Kinas satsing på langtrevende kryssermissiler og ballistiske missiler med høy presisjon har økt landets evne til å kjempe mot og avskrekke motstandere i det vestlige Stillehavet. I samarbeid med russisk forsvarsindustri faser Kina inn moderne, langtrevende luftforsvarssystemer, som gir Kina robuste kapasiteter mot fly og missiler.

Kinas hær vektlegger evnen til å gjennomføre mer komplekse operasjoner, også sammen med andre forsvarsgrener. Samøving med andre land skal veie opp for manglende kamperfaring. Hæren får også erfaring fra deltakelse i fredsbevarende operasjoner, og i lavintensitetskonflikter i Kinas randsone. ➔

Xi Jinping har befestet sin maktposisjon i Kommunistpartiet. Her fra Folkekongressen 22. mai 2020.

Soldater i PLAs marine marsjerer under feiringen av Det kinesiske kommunistpartiets 70-årsfeiring i Beijing, 1. oktober 2019.

Kinas tredje hangarskip er under bygging, og fartøy produseres i høyt tempo

I mangel av baser i utlandet bygger Kina opp sitt marineinfanteri

I samarbeid med Russland faser Kina inn moderne, langt-rekkende luftforsvarssystemer

Nye overflatefartøy av alle klasser produseres i et meget høyt tempo og øker den kinesiske marinens kampevne betydelig. De nye fartøysklassene omfatter fregatter, jagere og et mindre antall kryssere. Kinas tredje hangarskip er under bygging, og marinen har sjøsatt to nye amfibiske angrepsfartøy med dekk for helikoptre, hangar og dokk for mindre landgangsfartøy. Marineinfanteriet har også vokst kraftig de siste årene. Denne styrken har i dag ansvaret for Kinas eneste utenlandske militære base, i Djibouti.

« Nye overflatefartøy av alle klasser produseres i et meget høyt tempo og øker den kinesiske marinens kampevne betydelig. »

Når marineinfanteriet kan operere fra de nyeste amfibieplattformene, vil styrken utgjøre spydspissen i Kinas maktprojisering og operasjoner utenfor landets grenser. Til tross for sin voksende militærmakt, mangler Kina allierte og har i liten grad tilgang på militære baser i utlandet.

Kina prioriterer teknologisk selvforsyning

Handelskrigen med USA har synliggjort sårbarheten som ligger i å være avhengig av globale markeder. Kina søker derfor å skjerme seg mot global økonomisk usikkerhet og handelsrestriksjoner ved å styrke det nasjonale markedet, og sikre tilstrekkelig selvforsyning i strategiske sektorer. Dette er en sentral del av femårsplanen som iverksettes i år. Samtidig ønsker Beijing å gjøre Kina uunnværlig i internasjonale handelskjeder, slik at de kan motvirke eksternt press. Med dette styrker landet også sin evne til å utøve økonomisk press mot andre. Både statlige og private selskaper spiller en sentral rolle i denne strategien, og Kommunistpartiet styrker sin kontroll over dem.

Fram mot hundreårsjubileet for Folkerepublikken i 2049 har Kina også som mål å bli en global stormakt innen vitenskap og innovasjon, og særlig innen høyteknologi. Myndighetene koordinerer med næringslivet og legger store ressurser i å gjøre raske framskritt. Utviklingen vil tilføre Beijing økonomiske, politiske og militære maktmidler, og understøtte landets geopolitiske ambisjoner. Kinesiske selskaper er allerede verdensledende innen overvåkings-teknologi og er store eksportører av smartby- og ➤

« Kinas hær vektlegger evnen til å gjennomføre mer komplekse operasjoner, også sammen med andre forsvarsgrener. Samøving med andre land skal veie opp for manglende kamperfaring. »

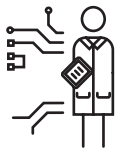
Bilde: Et J-15 kampfly står på dekket til Shandong, den kinesiske marinens andre hangarskip og det første som er bygget i Kina. Landets verft produserer overflatefartøy i meget høyt tempo.

Kinesiske myndigheter søker å styrke det nasjonale markedet og sikre stor grad av selvforsyning i strategiske sektorer. Bildet viser Yantian-havnen ved Shenzhen, helt sør i landet.

Mål om å bli en global stormakt innen vitenskap og innovasjon, og særlig innen høyteknologi

Å være uunnværlig i internasjonale handelskjeder motvirker eksternt press

Vestlige restriksjoner kan føre til skjulte eierskapsforbindelser via allerede oppkjøpte selskap

smartpolitisystemer tuftet på kunstig intelligens. Kina legger også opp til å spille en viktigere rolle i utvikling av standarder for nye teknologier, blant annet gjennom organisasjoner som Den internasjonale telekommunikasjonsunionen.

Kinesiske selskaper vil trappe opp innsatsen for å skaffe avansert teknologi som de i dag ikke er i stand til å produsere selv. Dette skjer gjennom utenlandsinvesteringer, fellesforetak, forskningssamarbeid og industrispionasje. På lengre sikt er det sannsynlig at kinesiske virksomheter vil overta markedsandeler fra eller utkonkurrere andre lands høyteknologibedrifter, og at avhengigheten av kinesiske teknologileverandører øker. Dette vil styrke Kinas maktposisjon overfor Vesten og skape sårbarhet som kan utnyttes til politisk press.

Kinesiske direkteinvesteringer i utlandet blir mer målrettede

Siden toppåret 2016 har kinesiske direkteinvesteringer i utlandet blitt færre, men mer målrettede. De følger i større grad Kinas strategiske prioriteringer, framfor alt ambisjonen om teknologisk selvforsyning.

Utenlandske selskaper og infrastruktur som er relevante for strategiske planverk som «Made in China 2025», femårsplanen, Silkeveiinitiativet og militær-sivil fusjon er prioritert.

« Kinesiske selskaper vil trappe opp innsatsen for å skaffe avansert teknologi som de i dag ikke er i stand til å produsere selv. »

De viktigste årsakene til at Kinas direkteinvesteringer faller, er restriksjonene som er innført på kapitalutførsel fra Kina og styrkede kontrollmekanismer i Vesten. Under pandemien har utenlandsinvesteringene falt ytterligere. Det er imidlertid eksempler på at utenlandske selskaper som allerede har fått kinesiske eiere, benyttes for å foreta nye oppkjøp, og at investeringer kanaliseres via fond i tredjeland. Dersom dette blir en tiltakende trend, kan det føre til en økning i skjulte eierskapsforbindelser.

Kinesisk økonomisk virksomhet i utlandet kjennetegnes i stor grad av lånefinansierte infrastrukturprosjekter og utenlandsinvesteringer innenfor ➤

Kinesiske soldater deltar i vinterøvelse i Heihe nordøst i Kina.

teknologisektoren. Europeisk informasjons- og kommunikasjonsteknologi og mikroelektronikksektor var gjenstand for kinesiske investeringer i 2020, men omfanget var mindre sammenliknet med de siste årene.

Mange vestlige selskap er i en vanskelig økonomisk situasjon på grunn av covid-19-pandemien. Dermed er Kinas handlingsrom for oppkjøp av aksjer og gjeld fremdeles betydelig. Investeringer rettet mot kritiske samfunnsfunksjoner i Norge og hos Norges allierte vil kunne gi Kina muligheter for kartlegging av sårbarhet. Det kan bli et verktøy for framtidig politisk innflytelse. Tilsvarende kan investeringer som bidrar til overføring av flerbruksteknologi styrke kinesisk militær slagkraft.

Kina styrker evnen til å operere i Arktis

De siste årene har Arktis kommet høyere opp på den utenrikspolitiske dagsorden i Kina. I 2018 ga Kina ut sin første Arktisstrategi. Strategien omtaler Kina som en «nær-arktisk stat», og redegjør for kinesiske interesser og rettigheter i regionen. Strategien nevner også ambisjonen om å etablere en «polar silkevei» ved å utvikle de arktiske sjørutene.

I årene som kommer vil Kina fortsette satsingen på Arktis, men antall prosjekter som realiseres vil sannsynligvis være begrenset. En viktig årsak er skepsisen til Kinas intensjoner i regionen, noe som særlig gjelder store infrastrukturprosjekter hvor Kinas kommersielle og strategiske interesser overlapper. Det gjelder også aktivitet som kan brukes til både sivile og militære formål, som romvirksomhet og ulike typer forskning.

Parallelt med at Kina søker et tettere samarbeid med land i Arktis, styrker landet evnen til å operere

i regionen på egen hånd. Kina oppnådde en milepæl i 2020, da deres nyeste og første egenproduserte isbryter, «Xuelong 2», seilte i Arktis for første gang. Kina har nå to polarisbrytere, som begge er i stand til å gjennomføre forskningsekspedisjoner til Arktis. Kina arbeider med å styrke kapasiteten ytterligere, i form av både en ny konvensjonell isbryter og sin første atomdrevne isbryter. □

« Investeringer rettet mot kritiske samfunnsfunksjoner i Norge og hos Norges allierte vil kunne gi Kina muligheter for kartlegging av sårbarhet. »

REGIONALE KONFLIKTER, GLOBALE KONSEKVENSER

Rivaliseringen i Midtøsten vil fortsette i 2021. I kampen om innflytelse har det dannet seg tre samarbeidsblokker: Tyrkia utgjør den ene, De forente arabiske emirater, Egypt og Saudi-Arabia en annen, og Iran med sine allierte en tredje.

Det er særlig rivaliseringen mellom Tyrkia og arabiske stater som tiltar og som nå gjør seg gjeldende i Libya og i det østre Middelhavet. Normaliseringsavtalene som De forente arabiske emirater, Bahrain og Sudan inngikk med Israel høsten 2020 er et viktig utviklingstrekk. Dersom flere av de arabiske gulfstatene følger etter og normaliserer sitt forhold til Israel, kan det styrke deres strategiske stilling overfor Tyrkia og Iran.

**Omfattende økonomisk
krise utfordrer president
Assads kontroll**

**Eksterne aktører bruker be-
tydelige ressurser på militær
støtte til både GNA og LNA**

**Reduserte oljeinntekter
og manglende reform vil
bidra til fortsatt sosial uro**

Iran har gradvis trappet opp atomprogrammet som respons på at USA trakk seg fra atomavtalen. For Teheran er forhandlinger med den nye amerikanske administrasjonen den eneste realistiske løsningen på landets økonomiske krise. Iran har de siste årene økt evnen til å ramme rivaler i regionen, og uten en løsning vil konflikten mellom de to landene kunne få enda større konsekvenser for regional stabilitet i 2021 enn i foregående år.

Konfliktene i Syria, Libya, Jemen og Mali blir ikke løst i 2021. I Sahel og Vest-Afrika svekkes statene ytterligere, og militant islamisme sprer seg, med økende destabilisering av regionen som resultat. Svake og sviktende økonomier i flere land gir grobunn for sosial uro og folkelige protester. Covid-19-pandemien bidrar sterkt til de økonomiske utfordringene. Lave energipriser og fall i den globale etterspørselen etter varer og tjenester gjør at både oljeproduiserende og oljeimporterende land i regionen rammes hardt økonomisk. Det kommende året vil flere stater i regionen få problemer med å opprettholde subsidier på basisvarer, som korn og strøm, med svakere kjøpekraft og dårligere levekår som resultat.

De globale stormaktenes involvering i Midtøsten og Afrika er fortsatt i endring. USA trapper ned sitt engasjement, noe som gir større handlingsrom for

Russland og Kina. Økt engasjement fra disse stormaktene drives både av ambisjonene til Moskva og Beijing, og av et ønske fra statene i regionen om å diversifisere sin utenriks- og sikkerhetspolitikk. Russland framstår som en pålitelig partner for autoritære stater i regionen og spiller en stadig mer framtrædende rolle som diplomatisk tilrettelegger og militær leverandør.

**« Svake og sviktende
økonomier i flere land gir
grobunn for sosial uro og
folkelige protester. »**

Kina blir også stadig mer synlig i Midtøsten og Afrika, med voksende økonomisk innflytelse i en rekke land. Kinas engasjement har primært vært drevet av behovet for energi og nye markeder. Beijing har hverken ønsket eller evnet å overta USAs rolle som regional sikkerhetsgarantist. Nedtrappingen av det amerikanske engasjementet, Kinas selvbevissthet som global stormakt og et kjøligere forhold mellom Washington og Beijing kan bevege Kina mot større engasjement og en tydeligere posisjonering i regionen.

En GNA-kriger deltar i kamper mot Khalifa Haftars styrker utenfor Tripoli, 21. mai 2019.

Temaside #xx
Blokkdannelse i Midtøsten

Kilder: _____

■ Tyrkia og Emiratene

Rivaliseringen mellom Tyrkia og arabiske stater tiltar. FAE har siden 2019 senket konfliktnivået med Iran, og Tyrkia og Det muslimske brorskap har overtatt som Emiratenes hovedmotstandere i regionen. Rivaliseringen mellom Abu Dhabi og Ankara vil fortsette å prege konflikten i Libya og striden om maritime grenser i det østre Middelhavet, der Emiratene støtter Hellas og Kypros.

Rivaliseringen med Tyrkia har ført Emiratene inn i sikkerhetssamarbeid som strekker seg langt forbi tradisjonelle partnere i Gulf Cooperation Council (GCC) og Vesten. Russland og Emiratene har sammenfallende interesser i den libyske konflikten, og landene vil sannsynligvis fortsette samarbeidet på bakken i Libya gjennom 2021.

■ Iran og Irak

Irak er sikkerhetspolitisk og økonomisk avhengig av USA og Iran, og vil være svært utsatt dersom konflikten mellom disse tiltar. Iran vil fortsette å øke presset på USA dersom Washington ikke etterkommer kravet om at sanksjonslettelse må komme før iranske innrømmelser. Teheran kan benytte militser i Irak, Jemen og Syria til å ramme USA og USAs allierte i regionen med en grad av fornektbarhet.

■ Saudi-Arabia og Emiratene

Saudi-Arabia og Emiratene vil hver på sin kant fortsette å diversifisere sitt strategiske samarbeid. Riyadh søker sannsynligvis å redusere sikkerhetspolitisk sårbarhet gjennom anskaffelser av militært materiell fra ikke-vestlige land, først og fremst Russland og Kina. I Saudi-Arabia står Kina også for utbygging av 5G-nettverket.

■ Normalisering overfor Israel

FAE, Bahrain og Sudan inngikk Normaliseringsavtaler med Israel høsten 2020. Dette er et uttrykk for at det er nyttig å ha Israel som sikkerhetspolitisk motvekt til Tyrkia og Iran i regionen. Flere arabiske gulfstater kan følge etter. Dette vil i så fall styrke Egypt/FAE-blokken overfor både Tyrkia og Iran.

Blokkdannelse i Midtøsten

I Midtøsten har det dannet seg tre samarbeidsblokker: Tyrkia på én side, De forente arabiske emirater (FAE), Egypt og Saudi-Arabia på en annen, og til slutt Iran med sine allierte i regionen på den tredje.

Markerer områder der konflikter mellom to eller flere av blokkene spiller seg ut.

// FOKUS_2021
Etterretningstjenesten
TEMADYPDYKK MIDTØSTEN
5012116092020

Studenter i Irans paramilitære styrker brenner bilder av den forrige og den nåværende amerikanske presidenten utenfor utenriksministeriet i Teheran, 28. november 2020, i protest mot drapet på kjernefysikeren Mohsen Fakhrizadeh.

Nord-Korea forblir en kjernevåpenmakt og opprettholder kompetanse, forskning og produksjon både innen missilprogrammet og de kjernefysiske programmene. Pyongyang ser ingen grunn til å redusere utviklingsprogrammene uten en avtale. Regimet kan ha et titalls enklere kjernevåpen klaggjort for bruk og utnytte dette til å sette allianser under press og forsøke å begrense amerikansk nærvær i regionen.

Avtalen mellom Taliban og USA stipulerer at internasjonale styrker skal trekkes ut av Afghanistan innen mai. Parallelt foregår det afghanske fredsforhandlinger, der partene står langt fra hverandre. I tillegg vil interne konflikter fortsette å prege den afghanske regjeringen. Dersom de internasjonale styrkene trekkes ut før det foreligger en politisk avtale, er det fare for at fredsprosessen kolliderer.

Langt fram til en politisk løsning i Libya

Eksterne aktører, i første rekke Tyrkia, Russland, Egypt og De forente arabiske emirater (FAE), er toneangivende for den militære og politiske utviklingen i Libya. De vil opprettholde sin omfattende støtte til partene i borgerkrigen. Samtidig vil de søke å unngå direkte konflikt seg imellom.

De eksterne aktørene bruker betydelige ressurser på militær støtte til henholdsvis samlingsregjeringen GNA og Khalifa Haftars militærkoalisjon LNA. Støtten har ført til et mer likevektig styrkeforhold

mellom partene og redusert sannsynligheten for at noen vil få militært overtak i 2021. Dette gir GNA og LNA sterkere insentiv til å forhandle om Libyas framtid. I oktober 2020 ble partene enige om en våpenhvile, en viktig forutsetning for framskritt i den politiske prosessen.

Det er likevel lite sannsynlig med en varig politisk løsning for Libya i 2021. Partene må komme til enighet om vanskelige spørsmål, som framtidig statsforfatning, håndtering av militsene, opprettelse av nasjonale sikkerhetsstrukturer og fordeling av oljeinntekter. Fiendskapet mellom deler av GNA og Khalifa Haftar kan også avspore forhandlingene. Partenes politiske legitimitet vil dessuten svekkes av tiltakende folkelig misnøye og protester. Begge leirer sliter med økende intern splid, og det kan ikke utelukkes at de politiske alliansene vil fragmenteres i det kommende året.

Konflikten mellom Iran og USA kan igjen eskalere

Siden 2019 har Iran gradvis trappet opp atomprogrammet som respons på at USA trakk seg fra atomavtalen og gjeninnførte sanksjoner i 2018. Iran har trolig bevart kompetansen i den militære delen av programmet og besitter en kjernefysisk terskelkapasitet.³ Iran har også ballistiske missiler med regional rekkevidde som potensielt kan bære kjernefysiske stridsoder, og utvikler missiler som kan nå hele Midtøsten og det meste av Europa.

³ Med terskelkapasitet menes at Iran har evne og kapasitet til å produsere kjernevåpen dersom myndighetene tar en beslutning om det.

« For Iran er forhandlinger med den nye Biden-administrasjonen den eneste realistiske løsningen på landets økonomiske krise. »

Bilde: Irans president Hassan Rouhani under FNs 74. generalforsamling, høsten 2019.

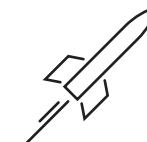

En irakisk demonstrant utenfor USAs ambassade i Bagdad, januar 2020.

Den økonomiske krisen gjør at Iran frykter for at landets forhandlingsposisjon svekkes

Irans viktigste pressmiddel for å oppnå sanksjonslettelse er atomprogrammet

Iran har trappet opp atomprogrammet som respons på at USA trakk seg fra atomavtalen i 2018

Presidentskiftet i USA gir fornyet håp om et forhandlingsgjennombrudd. For Iran er forhandlinger med den nye Biden-administrasjonen den eneste realistiske løsningen på landets økonomiske krise. Teheran kan sannsynligvis akseptere en midlertidig løsning, der landet i bytte mot gradvis sanksjonslette forplikter seg til å etterleve atomavtalen i økende grad. En slik prosess vil på sikt kunne føre til forhandlinger om begrensninger i Irans atomprogram, misilprogram og regionale rolle.

« Selv om det er lite sannsynlig at Iran søker atomvåpen i dag, kan konflikten med USA lede til en iransk beslutning om å bli en atommakt. »

Uten et forhandlingsgjennombrudd vil konflikten mellom USA og Iran eskalere. Teheran frykter at landets forhandlingsposisjon svekkes i takt med at den økonomiske krisen tiltar, og at USA vil la Irans posisjon bli ytterligere svekket før de gjenopptar dialogen. For myndighetene er det derfor viktig raskt å komme høyt på Biden-administrasjonens agenda.

Iran vil gradvis øke presset dersom USA ikke etterkommer kravet om at sanksjonslettelse må komme før iranske innrømmelser. Iran-nære militser i Irak, Jemen og Syria gir Teheran muligheten til å ramme USA og USAs allierte i regionen med en grad av fornektbarhet

Irans viktigste pressmiddel for å oppnå sanksjonslettelse er landets atomprogram. Dersom Iran velger å produsere kjernevåpen, må landet anrike lavanriket uran opp til våpenkvalitet. Etter at Iran sluttet å etterleve forpliktelsene i atomavtalen, har landet økt anrikningskapasiteten, og lageret av lavanriket uran har vokst. Tiden Iran behøver for å anrike nok spaltbart materiale for et kjernevåpen, er derfor betydelig redusert sammenlignet med hva den var før USA trakk seg fra avtalen. Selv om det er lite sannsynlig at Iran søker atomvåpen i dag, kan konflikten med USA lede til en iransk beslutning om å bli en atommakt.

Uten en løsning, vil konflikten mellom USA og Iran kunne få enda større konsekvenser for regional stabilitet i 2021 enn i foregående år. Iran har et stort arsenal av kort- og mellomdistanse ballistiske missiler, og fortsetter utviklingen av mer avanserte kryssermissiler og våpenbærende droner. Slik har Iran de siste årene økt evnen til å ramme Israel, Saudi-Arabia og amerikanske baser i regionen. Irak, ➔

Tyrkias president Recep Tayyip Erdogan og Fajez Serraj, leder for den internasjonalt anerkjente GNA tar hverandre i hendene i forkant av et møte i Istanbul 12. januar 2020.

Syria, Libanon og Jemen risikerer også å bli ytterligere dratt inn i en tiltakende konflikt mellom Iran og USA, Israel og Saudi-Arabia.

Økonomisk krise fører ikke til forhandlingsvilje og reformer i Syria

Utfordringene for det syriske regimet vokser, mens avhengigheten av Russland og Iran øker. Den mest omfattende økonomiske krisen på mange tiår utfordrer president Assads kontroll over den syriske staten. Krisen har blitt betydelig forverret gjennom 2020, og det er ikke utsikter til bedring i 2021. De amerikanske Cæsar-sanksjonene, som hindrer internasjonal handel med Syria, bidrar sterkt til den vanskelige situasjonen. Russland og Iran vil tilby noe økonomisk bistand for å sikre et minimum av stabilitet, men dette vil øke Damaskus' avhengighet av Moskva og Teheran. Det er ventet at krisen vil føre til økende misnøye og sosial uro også i Assads kjerneområder. Det er likevel lite sannsynlig at Damaskus vil være villig til å gjennomføre større reformer for å bedre situasjonen, da det vil kunne undergrave dets grep om makten.

Problemene med å stabilisere gjenerobrede områder vil kreve økt innsats. Idlib er den prioriterte fronten, men gjenerobring av provinsen er vanskelig. Den syriske militærmakten kan ikke utfordre tyrkiske styrker i området uten russisk militær støtte, og Moskva er ikke villig til å gi slik støtte så lenge det kan ødelegge forholdet til Ankara. Utsiktene til en fullstendig militær gjenerobring av Idlib er derfor betydelig redusert, og den fastlåste situasjonen i og rundt provinsen vil sannsynligvis vedvare i 2021.

I sentrale deler av landet har ISIL det siste året trappet opp angrepene mot regimet og utvidet sitt

operasjonsområde. Gruppen har flere ganger angrepet olje- og gassinfrastruktur, og vil i økende grad kunne true viktige transportårer i landsdelen. Også i sør vokser motstanden mot Assad, men et nytt organisert opprør er ikke sannsynlig.

Damaskus viser liten forhandlingsvilje i samtaler om ny grunnlov. Russland har så langt ikke presset myndighetene til kompromisser, men Moskva kan komme til å bruke lovnader om økonomisk og militær støtte som virkemiddel for å tvinge fram politiske innrømmelser fram mot det syriske presidentvalget våren 2021.

Krisen i Irak vil vedvare

Regionale konflikter utspiller seg i Irak og utfordrer landets stabilitet og suverenitet. Bagdad er sikkerhetspolitisk og økonomisk avhengig av USA og Iran, og vil være svært utsatt dersom konflikten mellom disse tiltar. Reduserte oljeinntekter og manglende reformvilje i den politiske eliten vil bidra til sosial uro, opptøyer og større demonstrasjoner. Det politiske konfliktnivået vil være høyt fram mot parlamentsvalget i 2021. Motstand fra eliten gjør det lite sannsynlig at protestene vil føre til politisk endring.

« Reduserte oljeinntekter og manglende reformvilje i den politiske eliten vil bidra til sosial uro, opptøyer og større demonstrasjoner. »

Den kurdiske selvstyrere regionen (KRG) vil bli mer avhengig av Bagdad. En prekær økonomisk situasjon ➔

Representanter for militærjuntaen mottar hyllest i folkehavet i Bamako, 21. august 2020.

og splittelse mellom kurdiske partier gir den nasjonale regjeringen gode forutsetninger for å begrense regionens autonomi. Grunnleggende spørsmål om territorium, budsjettfordeling og oljeproduksjon vil ikke løses i 2021. KRG vil søke samarbeid med eksterne partnere for å kompensere for maktforskyvningen mot Bagdad.

ISIL har fremdeles handlingsrom i Irak, og organisasjonen vil i 2021 forbli en betydelig utfordring for Iraks fragmenterte sikkerhetssektor. Stadige operasjoner fra Iraks spesialstyrker, støttet av vestlig etterretning og luftmakt, kan imidlertid bidra til å opprettholde det militære presset på ISIL.

Gulfregionen gjennomgår en sikkerhetspolitisk reorientering

De forente arabiske emirater og Saudi-Arabia er i ferd med å gjennomføre en forsiktig, men betydelig justering av sikkerhetspolitikken. Emiratene har siden 2019 senket konfliktnivået med Iran. Samtidig har Tyrkia, sammen med Det muslimske brorskap, overtatt som hovedmotstander for FAE i regionen. Rivaliseringen mellom Abu Dhabi og Ankara vil fortsette å prege konflikten i Libya og striden om maritime grenser i det østre Middelhavet, der Emiratene støtter Hellas og Kypros. FAE, Bahrain og Sudan signerte høsten 2020 normaliseringsavtaler med Israel. Dette er et uttrykk for at det er sikkerhetspolitisk nyttig å ha Israel som motvekt til Tyrkia og Iran i regionen. Dersom flere av de arabiske Gulfstatene følger etter og normaliserer forholdet til Israel, vil det styrke Egypt/FAE-blokken overfor både Ankara og Teheran.

Saudi-Arabia og Emiratene vil hver på sin kant fortsette å diversifisere sitt strategiske samarbeid.

Riyadh søker sannsynligvis å redusere sikkerhetspolitisk sårbarhet gjennom anskaffelser av militært materiell fra ikke-vestlige land, først og fremst Russland og Kina. Saudi-Arabia knytter seg også tettere til Kina gjennom kinesisk 5G-utbygging i kongedømmet.

Rivaliseringen med Tyrkia og konflikten i Libya har ført Emiratene inn i sikkerhetssamarbeid som strekker seg langt forbi tradisjonelle partnere i Gulf Cooperation Council (GCC) og Vesten. Russland og Emiratene har for eksempel sterke, sammenfallende interesser i den libyske konflikten, og det ligger an til at de to vil fortsette samarbeidet på bakken i Libya i 2021.

Negativ utvikling i Sahel

Militærkupp og maktskifte i Mali sommeren 2020 viser mangelen på politisk stabilitet i landet. Uavhengig av hvem som blir sittende ved makten i Bamako, vil de politiske og sikkerhetsmessige utfordringene vedvare. Så lenge den politiske situasjonen i hovedstaden er uavklart, vil myndighetene miste ytterligere innflytelse i Nord- og Sentral-Mali i 2021, mens ikke-statlige aktører kan fortsette å konsolidere makten i disse områdene.

« Militante islamistgrupper får et stadig større operasjonsområde i Sahel. »

Militante islamistgrupper får et stadig større operasjonsområde i Sahel. Sentral-Mali og Burkina Faso er etablert som nytt tyngdepunkt for militant islamisme, og flere områder i Niger destabiliseres som følge av konfliktspredning fra nabolandene Mali, Burkina

« Nord-Korea opprettholder kompetanse, forskning og produksjon både innen missilprogrammet og det kjernefysiske programmet. »

Bilde: Nord-Koreas leder Kim Jong-un følger med på oppskytingen av et Hwasong-12-missil. Bildet er udatert, men distribuert av Nord-Koreas nasjonale nyhetstjeneste 16. september 2017.

Et nytt interkontinentalt ballistisk missil paraderes i Pyongyang under feiring av regjeringspartiets 75-årsdag, 10. oktober 2020.

Faso og Nigeria. Flere militante grupper er aktive i regionen, de fleste tilknyttet de globale terrornettverkene til al-Qaida og ISIL, som begge har som strategi å spre militant islamisme i Sahel og Vest-Afrika. Det betyr igjen at militant islamisme vil være en voksende sikkerhetsutfordring for vestafrikanske land som Senegal, Elfenbenskysten, Ghana, Togo og Benin i 2021. De svake statene i Sahel vil fortsatt henvende seg til eksterne aktører for bistand til å bekjempe militant islamisme.

Nord-Korea vil ikke gi opp sine kjernevåpen

Nord-Korea forblir en kjernevåpenmakt⁴ og videreutvikler sin militærmakt. Regimet vil neppe etterkomme USAs krav om å avvikle sitt kjernevåpenprogram. Kjernevåpnene er først og fremst en garanti for regimets overlevelse, dernest et forhandlingskort.

Nord-Korea opprettholder kompetanse, forskning og produksjon både innen missilprogrammet og det kjernefysiske programmet. Siden 2017 har regimet ikke testet langtrekkende missiler og kjernevåpen. Dette har vært nødvendig for å opprettholde et brukbart klima for nedrustningssamtaler. Pyongyang ser imidlertid ingen grunn til å redusere utviklingsprogrammene uten en avtale. I 2019 testet landet et forbedret ubåtbasert missil med regional rekkevidde. De fortsatte også å teste korttrekkende missiler til og med mars 2020, da covid-19-pandemien,

økonomiske utfordringer og uvær satte en stopper for denne aktiviteten.

Selv om det ikke er gjennomført tester siden 2017, er det sannsynlig at utviklingen av nye kjernevåpen ikke er stanset. Dette vil gjelde for den nye termokuleære bomben, som sannsynligvis må testes ytterligere. Nord-Korea har imidlertid over flere år testet enklere kjernevåpen. Regimet kan ha et titalls våpen av denne typen, og de kan være klargjort for bruk. Nord-Korea vil bruke sine kjernevåpen til å sette allianser under press og forsøke å begrense amerikansk nærvær i regionen. Samtidig vil Pyongyang søke å pleie forholdet til Beijing for å sikre at håndhevelsen av sanksjonene mot Nord-Korea forblir svak.

« Nord-Korea vil bruke sine kjernevåpen til å sette allianser under press og forsøke å begrense amerikansk nærvær i regionen. »

De siste årene har Nord-Korea sannsynligvis produsert mer spaltbart materiale og videreutviklet de langtrekkende missilsystemene. Regimet demonstrerte framskrittene i oktober 2020 ved å parudere et nytt interkontinentalt ballistisk missil (ICBM). Hensikten med missilvarianten er å styrke den kjernefysiske avskrekkingen mot USA. Nord-Korea ønsker ICBM-er som kan trenge gjennom missilforsvar og ramme hele USA. Det vil kreve flere tester før et slikt system er operativt.

4 Det er bare fem nasjoner (USA, Russland, Kina, Frankrike og Storbritannia) som er anerkjente kjernevåpenstater i henhold til ikke-spredningsavtalen NPT, *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. De fire andre nasjonene som har kjernevåpen er Pakistan, India, Israel og Nord-Korea.

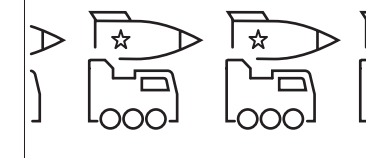

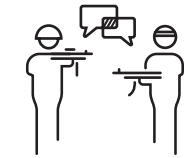
Befolkningen samles i en moské i Helmand for å be for fred, 11. oktober 2020.

Malis militærkupp og maktskifte
sommere 2020 viser mangelen
på politisk stabilitet i landet

Nord-Korea kan ha
et titalls kjernevåpen
klargjort for bruk

Uten en politisk avtale
mellom partene i Afghanistan,
er det kort vei til borgerkrig

Økt risiko for borgerkrig i Afghanistan

Oppstarten av mellom-afghanske forhandlinger i Doha 12. september 2020 markerte en ny fase i fredsprosessen. For første gang var Taliban villig til å forhandle direkte med afghanske myndigheter, men ikke uten å påpeke at regjeringen kun er én av flere afghanske parter gruppen søker en politisk avtale med. Taliban oppfatter regjeringen som en amerikansk marionett og en illegitim representant for den afghanske befolkningen. Bevegelsen ser det derfor som nødvendig at president Ghani og øvrige maktpersoner fratrer sine formelle verv, og i stedet forhandler i kraft av å representere seg selv og sine folkegrupper.

Partene står langt fra hverandre. En politisk avtale er bare mulig dersom regjeringen går med på sentrale krav fra Taliban. Taliban ønsker å opprette en uavhengig og suveren stat med en sterk sentralmakt bygget på bevegelsens tolkning av islam. Dette forutsetter en ny grunnlov med nye institusjoner og full tilbaketrekking av vestlige styrker. Regjeringen ønsker på sin side i størst mulig grad å bevare grunnloven og dagens styresett. Viljen til å finne løsninger er lav, men det er mulig partene vil enes om å innsette en interimregjering for å drive forhandlingene framover fra et mer nøytralt utgangspunkt.

Interne konflikter vil fortsette å prege den afghanske regjeringen i 2021. Mangelen på enighet i regjeringens forhandlingsdelegasjon svekker utsiktene til at den vil opptre effektivt. Talibans ledelse har ikke de samme utfordringene, men vil likevel bruke tid på å forankre prosessen på alle nivåer i bevegelsen. Partene må også sikre regional og internasjonal støtte.

Taliban vil i det lengste holde seg til avtalen med USA og implementere mekanismer for å overholde garantiene de har gitt om at Afghanistan ikke vil bli et arnested for internasjonal terrorisme. Til gjengjeld vil bevegelsen kreve at USA overholder sine forpliktelser. De vil i utgangspunktet ikke akseptere at vestlige styrker blir stående i landet etter 1. mai 2021.

Dersom de internasjonale styrkene trekkes ut før det foreligger en politisk avtale mellom partene, er det fare for at fredsprosessen kollapser – og kort vei til borgerkrig. □

VIL DU JOBBE I ETTERRETNINGSTJENESTEN?

Vi jobber dag og natt for å holde Norge trygt,
og trenger eksperter innen et bredt spekter av fagfelt.

*Les mer på
forsvaret.no/etjenesten*

This Tweet violated the Twitter rules about posts
misleading and potentially harmful information
COVID-19. However, Twitter has determined that it serves
the public's interest for the Tweet to remain visible and
more

DIGITAL VERSION:
[FORSVARET.NO/FOKUS](https://forsvaret.no/fokus)

VITEN OM VERDEN
FOR VERN AV NORGE